

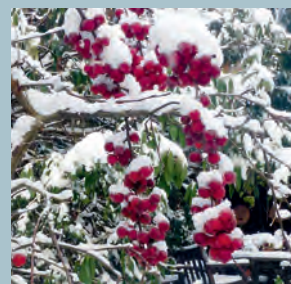
Have *bladet*®

KOLONIHAVEFORBUNDET

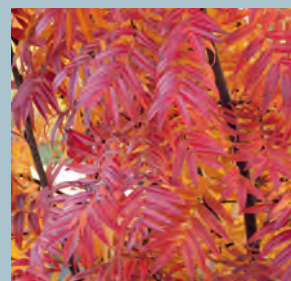
● Nummer 5 – November 2016

AKTUELT FRA KOLONI-
HAVEFORBUNDET
se side 31

7 Vinterhaven

20 Små træer
til haven

24 Julens rose

Kolonihavefolket går i hi

Vinteren er over os og endnu en havesæson er slut, vi har lukket ned efter en meget lang sommer, der startede lidt forsigtigt men sluttede af med et brag af et efterår med varme og solskin.

Præmiefesterne er afholdt og præmierne uddelt til de glade vindere. Kolonihavefolket går hi, samtidig med at vi planlægger den næste sæson, hvor både hus og have sikkert skal have den sædvanlige tur. En kolonihave bliver aldrig færdig, der er altid lige nogle nye ideer der skal prøves af.

TILBAGEBLIK

Ved et årsskifte er det lidt svært ikke at se lidt tilbage på året der er gået. Jeg synes det har været et travl år, men også et år hvor vi har haft fokus på at udvikle vores organisation. Medierne har også i år vist stor interesse for generationsskiftet i blandt vores medlemmer og vi må konstatere, at der også i år er større udskiftning blandt vores medlemmer. Generationsskiftet kan også ses blandt vores tillidsfolk, men dog ikke mere end

at organisationen kan følge med. Generationsskiftet er størst i og omkring de større byer, det er også her vi ser at mange af vore gamle kolonihavehuse bliver erstattet af nye i forbindelse med skiftet. I min egen forening er generationsskiftet i hvert fald sikret i én familie, da moderen ved en planlagt hjemmefødsel i kolonihaven fødte en velskabt dreng den 14. september i år. Velkommen til verden og i kolonihaven.

ORGANISATIONEN

Vores organisation er ved at være på plads efter de organisatoriske ændringer, der trådte i kraft 1. januar 2015. Det har i enkelte områder været hårdt, men også nødvendigt. Året startede med at få de sidste ændringer, der blev vedtaget på kongressen i Holstebro, på plads, der er altid mange ting at rette efter en kongres. Vi har også i år brugt meget tid på kontraktforhandlinger, herunder byggeregler og lovliggørelse af byggerier. Dette arbejde vil fortsætte de næste år, efterhånden som vores lejekontrakter skal genforhandles. Der er blevet arbejdet med hele vores It pladsform, et spritnyt medlemssystem er på vej til jer i foreningerne. Men det vil vi orientere mere om efterhånden som det sættes i gang. Vi har sat en undersøgelse i gang for at få overblik over hvor mange forladte/sundhedsfarlige kolonihavehuse vi har rundt omkring i vore foreninger, da vi ved at forladte/sundhedsfarlige huse kan gøre det svært at leje de andre haver i foreningen ud. Det næste skridt vil være, at vi sammen med udvalgte foreninger finder ud af hvordan der kan blive ryddet på en økonomisk og forsvarlig måde. De tre nye udvalg som vi omtaler inde i Havebladet (side 31) og som vi forventer os meget af, har holdt deres første møder. Et tiltag, som vi glæde os meget til i hovedbestyrelsen er en temadag/weekend, hvor hele hovedbestyrelsen skal på teambuilding. Det er meget vigtigt at vi i en organisation som vores hele tiden udvikler vores tillidsfolk. Program og dato vil ligge klar inden årsskiftet. Endelig har vi netop nu sendt et det nye kursusprogram ud for bestyrelser og tillidsfolk. Programmet indeholder de sædvanlige kurser, dirigent-, kasse-

rer-, revisor- og jura/bestyrelsesansvarskurser, men som noget nyt har vi også et kursus i konflikthåndtering. Kurset er et tilbud til foreninger, som ønsker et alternativ til jura og retssager. Kurset fokuserer i stedet for på nogle af de områder, hvor bestyrelsen kan være med til at håndtere en konflikt. Målet med kurset er at give foreningen en række praktiske arbejdsredskaber, som kan bruges i det daglige, når der opstår uoverensstemmelser.

UDLEJNING AF HUSE

Da vi oplever et stigende antal henvendelser vedr. udlejning af kolonihavehuse via hjemmesiden Airbnb, må vi gøre opmærksom på, at medlemmerne under ingen omstændigheder må udleje deres kolonihavehuse. Hvis foreningen bliver opmærksom på udlejning, skal foreningen reagere på det. Hvis foreningen forholder sig passiv, risikerer foreninger på lejet jord, at deres lejekontrakt bliver ophævet, idet udlejning af kolonihavehusene vil være i strid med foreningens lejekontrakt, en deklaration eller lokalplan.

På kolonihaveforbundet vegne ønskes alle medlemmer og tillidsfolk en rigtig god Jul og et godt nytår.

Forbundets hovedkontor og redaktion

Frederikssundsvej 304A, 2700 Brønshøj

Tel. 38 28 87 50

E-mail: info@kolonihave.dk

Hjemmeside: www.kolonihave.dk

Kontorets telefon- og åbningstider:

Mandag-torsdag: kl. 8.30-15.00 · Fredag: kl. 8.30-13.00

Annonceekspedition: Rosendahls Mediaservice, Jette Sterndorff-Jessen.

Tel. 76 10 11 47, e-mail: jsj@rosendahls.dk

- 2 *Kolonihavefolket går i hi*
- 4 *Aktiv i haven – december – februar*
- 7 *Vinterhaven*
- 8 *Til haven*
- 11 *Gode bøger*
- 12 *I forbifarten*
- 13 *Kalaha, kærlighed og kaffe på kanden*
- 14 *Surbær*
- 15 *Vinterforberedelser i morfars prydhave*
- 16 *Efterår i væksthuse*
- 17 *Astrids have lukker for sæsonen*
- 18 *Dyrkning af persille*
- 19 *Den grønne telefon*
- 20 *Små træer til haven*
- 22 *Haven som fristed*
- 24 *Julens rose*
- 26 *Hjælp! – hvad gør vi?*
- 27 *Nordeuropas største haveforening*
- 28 *125 års jubilar i nær kontakt med det omgivende samfund*
- 29 *Konsulentmøde 2016*
- 30 *Når jura går op i røg*
- 31 *Aktuelt fra Kolonihaveforbundet*
- 33 *Krydsord*
- 34 *Dit synspunkt*
- 35 *Set & hørt*

Forsidebillede: Grethe Bjerregaard · Redaktion: Forbundsformand Preben Jacobsen (ansvarshavende) · Grethe Bjerregaard · Tilknyttet redaktionen: Hovedbestyrelsesmedlem Ole Michél · Landskabsarkitekt Ole Statta · Landskabsarkitekt Hans Preisler · Direktør Ditte Jensen. Hvor intet andet er nævnt er illustrationer af artiklens forfatter. Redaktionen påtager sig intet ansvar for stof der indsendes uopfordret til Havebladet · Layout og tryk: Rosendahls – Miljøcertificeret DS/EN ISO 14001. Eftertryk er ikke tilladt · Havebladet 1/2017 udkommer primo marts 2017. Redaktionelt stof fra foreningerne til Havebladet 1/2017 udbedes til redaktionen senest 02.01.2017 · Oplag: 39.435 i perioden 01.07.14-30.06.15. ISSN: 0017-8497.

Aktiv i haven

December -

DECEMBER

HUSK AT: Beskytte sarte planter mod frost ved at vinterdække med gran.

UNDLAD AT: Så misteltenfrø, som sidder på købte grene, da de ikke vil spire. Mistelten sås når frøene er modne i marts.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	1,6 °C
Frostdøgn	16
Nedbørsmængde regn/sne	66 mm
Nedbørsdage: regn 9, sne 6	15
Relativ luftfugtighed	89 %
Fordampning (lille)	4 mm
Solskinstimer	36
(vi er i årets mørkeste måned)	
Vindretning: sydvest-vest	

NEDBØRSGENNEMSNIT

Nordjylland	62 mm
Midt- Vestjylland	76 mm
Østjylland	65 mm
Syd- og Sønderjylland	80 mm
Fyn	57 mm
Vest- og Sydsjælland	
+ Lolland-Falster	54 mm
København, Nordsjælland	55 mm
Bornholm	61 mm
Lands gennemsnit pr. år	712 mm

TRÆER OG BUSKE

Der kan foretages en let udtynding af kolonihavens stedsegrønne planter. Disse grene kan bruges til at beskytte havens sarte planter mod frost ved at stikke dem ned i jorden omkring planterne.

Beskadigede frugter frasorteres.

Løvfældende træer og buske kan plan-tes lige til frosten trænger ned i jorden. Ved større planter – træer – bør der sæt-tes en pæl, således at planternes stamme er lodret og træet ikke vælter i løbet af vinteren.

BLOMSTERHAVEN

Graves en eller flere kraftige planter op af julerose først på måneden og i en tø-vejrperioden kan disse pottes og tages indendørs. Står de ved 12-15 °C vil de være drevet frem til blomstring til jul.

Staudetoppen skal blive på planterne vinteren igennem, den er planternes naturlige vinterbeskyttelse. Ydermere kan blade og kompost lagt på jorden give rødderne vinterbeskyttelse.

Blade og kompost omsættes og vil give stauvededet en god jordstruktur til foråret.

GRÆSPLEEN

Med en lørive fjernes nedfaldne blade fra græsplænen. Hvis de ikke fjernes kan der opstå problemer med svampe-sygdomme i græsset til foråret.

Plæneklipperen stilles til side. Skæret slibes og de bevægelige dele smøres.

FRUGTHAVEN

Æblerne til vinteropbevaring ses efter og al dårlig frugt kasseres. Frugter, som ikke er rådne, kan smides på jorden til småfuglene. Frugten kan opbevares et køligt, frostfrit sted.

Valnødder falder af træerne over en længere periode. Nødderne skal gen-nemtørres grundigt, bedst ved 20-25 °C. Efter tørring lagres nødderne køligt for at undgå at kernen tørrer ud. Kernerne kan opbevares i køleskab når de er knækkede.

Valnødder beskæres kun om somme-ren – når træet har blade – de bløder stærkt ved forårsbeskæring.

KØKKENHAVEN

Jorden i køkkenhaven kan graves. Bla-de og kompost kan nedgraves samtidig og vil give en god jordstruktur til for-året. Er jorden meget leret og stiv kan den jordforbedres med skarp grus. Jævn et lag på 10 cm ud over køkkenhave-arealet og grav det ned. Det er en jord-forbedring for altid da lerpartiklerne kommer på afstand af hinanden og der kommer ilt/luft ned i jorden, som vil være til gavn for de kommende køkken-urter.

VÆKSTHUSET

Husk at de automatiske vinduesåbnere skal fjernes, så de ikke tager skade af frost.

Der kan blive meget fugtigt i vækst-huset, i særdeleshed hvis der opbevares mange planter, så på gode dage bør der luftes godt ud.

KRUKKER OG URTEPOTTER

Kan pyntes med stedsegrønne grene fra haven som samtidig beskytter planterne mod frost.

JANUAR

HUSK AT: Holde øje med væksthuset, store mængder tung tøsne kan få glasset til at bryde sammen.

UNDLAD AT: Beskære nerie nu, vent til planterne begynder at vokse. Så kan de tåle en kraftig beskæring.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	0,0 °C
Frostdøgn	21
Nedbørsmængde sne/regn	57 mm
Nedbørsdage – sne 6, regn 8	14
Relativ luftfugtighed	87 %
Fordampning	5 mm
Solskinstimer	39
Vindretning, sydvest-vest	

NEDBØRSGENNEMSNI

Nordjylland	54 mm
Midt- og Vestjylland	64 mm
Østjylland	57 mm
Syd- og Sønderjylland	68 mm
Fyn	51 mm
Vest- og Sydsjælland	
+ Lolland-Falster	46 mm
København, Nordsjælland	46 mm
Bornholm	50 mm

TRÆER OG BUSKE

Gyvel kan være en delikat spise for harer når jorden er dækket af frossen sne og der stikker grønne gyvelgrene op af jorden. Beskyt ved at sætte trådvæv omkring planten.

Mange klatreplanter vil gerne vokse op ad en stolpe. Derfor kan der nu etableres en pergola, så klatreplanterne har noget at vokse opad til foråret. En per-

gola bør være 2 meter bred. Stolperne 2,15 meter fra jordhøje til underkant af overligger. Afstand mellem fagene 2,25 meter. Stolper ca. 12 cm i tværmål og overligger 10 cm. Stolperne graves 80 cm ned i jorden. Robiniatræ har lang levealder. Sibirisk lærk er også en mulighed.

Sidst på måneden kan paradisæbler beskæres/udtyndes.

BLOMSTERHAVEN

De første tidlige forårsblomstrende løgvækster begynder så småt at titte frem, ikke mindst i frostfri perioder. Lungeurt (*Pulmonaria*) kan så småt begynde at blomstre, ligeledes våradonis (*Adonis*) og ikke mindst julerose (*Helleborus*).

GRÆSPLEEN

En plæne dækket med et fint lag sne er et smukt skue. Ellers skal græsset blot have ro. Se evt. plæneklipperen efter, olier bevægelige dele, skæret kan slibes.

Ryst sne af stedsegrønne.

Hvid nerie.

FRUGTHAVEN

Det er stadig muligt at få det daglige æble fra kolonihaven. Se kasserne efter jævnligt og kassér eventuelle dårlige æbler.

KØKKENHAVEN

Skal der prøves nye grøntsager, så varer det ikke længe før, frøstativerne i forretningerne kommer frem, oftest med et par nyheder.

VÆKSTHUSET

Vinplanten kan beskæres inden den begynder at trække saft op. Gammel, løs bark kan pilles af, da der kan være både æg fra skadedyr og svampesygdomme gemt under de gamle barkflader.

KRUKKER OG ALTANKASSER

Anskaf så- og prikkeljord, det varer ikke længe før der skal sås. Ligeledes bør der også tænkes på pottemuld.

Inden der skal sås og pottes skal alt hvad der skal sås og pottes i, gøres omhyggeligt rent, så der hverken er æg fra skadedyr eller kim af svampesygdomme.

Aktiv i haven *Februar*

FEBRUAR

HUSK AT: Grene af Forsythia, gyvel, paradisæble m. fl. kan tages ind til drivning.

UNDLAD AT: Smide kasserede æbler i komposten eller læg dem ud til fuglene.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	0,0 °C
Frostdøgn	21
Nedbørsmængde regn/sne	37 mm
Nedbørsdage, regn 9, sne 6	15
Relativ luftfugtighed	84
Fordampning	12 mm
Solskinstimer	67
Vindretning sydvest – vest/øst	

NEDBØRSGENNEMSNIT

Nordjylland	36 mm
Midt- og Vestjylland	42 mm
Østjylland	40 mm
Syd- og Sønderjylland	43 mm
Fyn	36 mm
Vest- og Sydsjælland	31 mm
+ Lolland-Falster	
København, Nordsjælland	30 mm
Bornholm	31 mm

Fuglehus.

TRÆER OG BUSKE

Samtidig med at der klippes grene af træer og buske med blomsterknopper til drivning, kan der foretages en beskæring /udtynding. Bedst at klippe grene af så planten formes og der sikres lys og luft inde i midten af planten. Af det afklippede materiale klippes de grene, som skal drives frem til blomstring. Klippes kun de grene af, som skal drives, vil træet/ busken ikke blive formet. Ofte kommer der en mængde skud, hvor der er klippet grene af og det giver busken et riset udseende. Derfor beskær/udtynd først.

BLOMSTERHAVEN

Er der frø i poserne fra sidste år bør der foretages en spireprøve, så man er sikker på, af når frøet bliver sået, så vil det også spire. Læg nogle af frøene på et stykke fugtigt vat eller fugtig køkkenrulle og se om der sker en spiring.

GRÆSPLEEN

Nyd stadig hvis der er sne på græsset. I tøvejrperioder kan græsset rives, så der ligger blade i bunker. De rives sammen og lægges ud i kolonihavens bede, de beskytter, formuler og bliver til sidst også til lidt næring.

FRUGTHAVEN

På gode, solrige dage kribler det for at blive aktiv i kolonihaven. Beskæring af frugttæer kan foretages. Sørg for god udtynding og fjern enkelte større grene så der virkelig kommer luft i træet. Klip ikke spidser af grenene, det giver blot en mængde skud men ikke blomster og frugter.

KØKKENHAVEN

Køkkenhaven kan graves, husk at kompost og organiske gødningmidler ikke

skal dybt ned i jorden. Når disse materialer rådner bruger de aktive bakterier og svampe en masse ilt. Dybt i jorden er luftsiftet mindre livligt end i jordoverfladen og der kan derfor blive mangel på ilt. Planternes rødder skal bruge ilt for at vokse samt optage vand og næring.

VÆKSTHUSET

Fuksie, pelargonie, engletrompet m. fl. kan tages frem fra vinteropbevaringsstedet. De pottes, beskæres og kan placeres i væksthuset indtil videre.

Det er tiden at anskaffe frø af peber og tomat. Peber skal sås 50-60 dage før de er klar til at plante.

KRUKKER OG ALTANKASSER

Der kan stadig være brug for at planter er beskyttet mod frost af beskyttende grene. Det er tiden at begynde at så sommerblomster. På frøposen står såtidspunkt.

HARERNE ER IKKE KRÆSNE

Så snart jorden er dækket af sne og det fryser er der risiko for at harerne fortærer barken af frugttræer. Det er ikke alle træer der bliver lige hårdt angrebet, harerne har deres favoritbark.

Gyvel er en af de planter som harerne synes er delikat. Derfor må planterne beskyttes, trådvæv kan vikles om. Der findes også specielle manchetter som kan vikles omkring frugtræernes stammer. Det er de unge træer der har den mest attraktive bark.

Tråd mod harer.

Vinterhaven

Af Jørgen Bech-Andersen, plantepatolog

Det er i begyndelsen af december, det har sneet hele natten, alt er hvidt, tror man, men gå ud at kig.

Paradisæble.

Ikke ret langt nede i haven titter der gule blomster ud gennem sneen af den tidlige troldnød *Hamalis virginiana* fra USA. Den blomstrer længe for *Hamamelis japonica*. Senere hen får den frugter, der eksploderer ved modenhed med et knald, derfor navnet troldnød, og slynger frøene langt væk. Oppe fra huset ser alt hvidt ud men *Cotonoaster* 'Brændkjær' er fyldt med bær og stedsegrønne blade. I modsætning til hos *Cotoneaster salicifolia* lader fuglene bærrerne sidde. Bærrene smager lige beske og sure, men bærrerne fra sidstnævnte er mindre og passer måske bedre til størrelsen på et solsortenæb. Oppe i paradisæbleafdelingen er det gule paradisæble 'Hyslop' råddent, men det røde 'Brændkjær', også fra den kendte planteskolemand Axel Olsens planteskole, er stadig fuldt af røde æbler og de holder let til efter jul. Begynder solsorten at vise interesse, kan man sprøjte frugterne med insektsæbe, så holder æblerne sig røde og vi kan nyde dem, indtil sæben er regnet af hen på vinteren, når fuglene først rigtigt har brug for mad.

Hamamelis virginiana
og *Pinus parviflorum*.

ANTARKTISK SYDBØG

Vi har et lille spinkelt træ i haven med små skinnende, mørkegrønne blade med kruset rand og mat underside. Det har en sød duft af balsam og sidst på året får det en flot gul høstfarve. Det egner sig godt til små haver.

Blomsterne er ubetydelige men præges af lange, grå støvdragere og senere på året fremkommer trekantede frugter på ca. 5 mm, der ligner bøgetræets frugter bog. Der er en forbindelse mellem bog og sydbøg, idet træet hører til bøgeordenen *Fagales*, men har sin egen familie *Nothofagaceae*. Da det forhistoriske Gondawaland splittede op og dele blev ført sydpå, udviklede slægte *Nothofagus*, sydbøg, sig her, medens vores bog *Fagus*, udviklede sig nordpå. I dag har vi således *Nothofagus antarcticus* i Sydamerika, *Nothofagus nitida* i Sydafrika og *Nothofagus fusca* i New Zealand medens vores bog *Fagus* i dag er Danmarks nationaltræ. *Nothofagus* lever i symbiose med svampen *Cystaria*, det vil sige at svampen skaffer næringssalte til træet fra jorden og så får svampen organisk materiale til gengæld. Samarbejdet her er så tæt, at træet er inficeret med svampen også over jorden og om efteråret bryder der valnøddestore frugtleger ud på træets grene. De kaldes Indian Bread, idet de som unge er en skattet fødekilde for de lokale indianer. Allerede Charles Darwin, der blev berømt for sin udviklingslære, nævnte i 1832 fund af svampen i Terra del Fuego, da han på sin store verdensrejse med skibet Beagle passerede Sydamerika. Svampen blev i 1842 beskrevet af præsten Mille J. Berkeley, der gav den det latinske navn *Cystaria darwinii* til ære for den store videnskabsmand. Svampen er ikke beskrevet fra Danmark.

Frugter på sydbøg *Nothofagus antarcticus* fotograferet i Sydamerika 2009.

MISTELTEN

Mistelten, *Viscum album*, er en halvsnylter; det vil sige at den kun tager vand og næringssalte fra værten. Da den har grønne blade med klorofyl kan den forsørge sig selv med sukkerstoffer. Planten har særbo, det vil sige, at han- og hunblomster sidder på hver sin plante. Den blomstrer i april – juni. Hanblomsten har en halv cm lange, gule støvdragere medens hunblomsterne er grønne og næppe større end 2 mm. Blomsterne bestøves af insekter og det resulterer i hvide bær på ca. 5 mm, der indeholder et frø med klorofyl. Bærret indeholder en slimet lim, der får det til at klæbe på fuglenæb, hvorefter fuglene forsøger at gnide frøene af på andre planter, hvor de kan etablere sig. Der ses senere en spire, der søger mod barken, hvor den ved hjælp af en sugekop sætter sig fast. Planten er indvandret for ca. 8000 år siden fra Sydeuropa, hvor den er almindelig og er et ondartet ukrudt på frugttræer. Planten har altid virket lidt mystisk og en tradition giver en person ret til at kysse en pige, der står under en mistelten, der derfor bør placeres på strategisk rigtige steder.

Jørgen Bech-Andersen

HINDBÆR uden larver

Vi er rigtig mange haveejere som gennem årene har oplevet at der var levende liv i bakken med nyplukkede hindbær. Det er hindbærbillen hvis små larver ødelægger fornøjelsen ved at dyrke hindbær. Imidlertid kan vi nu købe en hindbærsort som først blomstrer i august og giver modne bær i september-oktober. På den tid af året er der ingen hindbærbiller til at lægge æg og du høster de lækreste store, flotte hindbær uden levende larver. Sorten 'Autum Bliss' er glimrende og hvis du planter nu, kan du høste næste efterår. I modsætning til de almindelige hindbærsorter, hvor vi klipper skuddene ned efter høst og bevarer de nye skud, klippes de efterårsbærende sorter ned efter høst og de nye skud kommer frem i løbet af maj-juli.

Helge Petersen

Blomsterløg i elevatorkø

På denne tid kan man ofte få gode tilbud på blomsterløg. Der kan være restpartier som sælges rimelig billigt. Prøv at lave en krukke med flere slags løg og begynd med at fylde 10 cm jord i en krukke. Læg 10-15 tulipanløg og dæk med 5-7 cm jord. Derefter lægges en portion med påskeliljer, som dækkes med 5 cm jord. Som det tredje løg lægges en portion krokus og efter endnu et lag jord afsluttes med *Eranthis*. Selv om tulipaner og påskeliljer skal vokse gennem 25 cm jord kommer de fint op og blomstrer. Ofte sker det at to slags blomstrer samtidig. Det er flot.

Helge Petersen

Gulnålet taks.

GULNÅLET TAKS

Stedsegrønne, nålebærende planter giver fin kontrast med smukke høstfarver til prydhavens blomstrende planter. Når de løvfældende har smidt blade og blomster giver de stedsegrønne stadig haven farve. De kan beskæres og grene kan anvendes til at beskytte havens sarte planter bl.a. roser. Denne stedsegrønne er en gulnålet taks *Taxus baccata* 'Summergold'.

Jann Poulsen

JORDSTRUKTUR

Jordstrukturen er jordpartiklernes indbyrdes lejring. Sammensætningen af lerpartikler, humuspartikler og vand er afgørende for om jorden er let eller vanskelig at arbejde med. Ligeledes har strukturen under skiftende fugtighedsforhold betydning for hvornår og hvordan jordbehandlingen skal foregå. Der skelnes mellem enkeltkornsstruktur, skorpe- og knoldestruktur og krummestruktur.

ENKELTKORNSSTRUKTUR

En enkeltkornstruktur er kendetegnet ved at partiklerne er lejret enkeltvis i forhold til hinanden og uden at hænge sammen. Ses især på kridtagtige jorder og hvor der er relativt store partikler, som i sand- og grusjord. Jordens fysiske tilstand er god. Porøsiteten og vandgennemtrængeligheden er stor og dermed også luftskiftet, der sikrer ilt til planternes rødder.

SKORPE- OG KNOLDESTRUKTUR

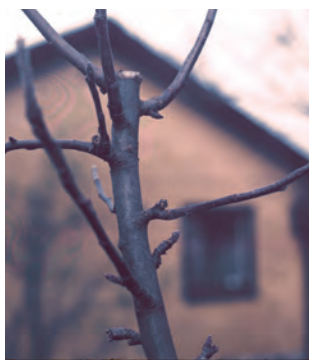
Udgøres af lerpartikler hvor vandet er fordampet under udtørring. Jordskorpen bliver hård og når den bearbejdes, bliver den knoldet og ikke særlig attraktiv for plantevækst.

KRUMMESTRUKTUR

Den gunstigste struktur for planter, vandgennemtrængeligheden er god og luftskiftet det bedst tænkelige. De enkelte partikler er samlet i relativt små knolde, der hver især bevarer en passende fugtighed og giver en fin gennemtrængelighedsgrad så der sikres luft og ilt til planternes rødder.

Derfor bør jorden i kolonihaven have krummestruktur. Er jorden meget leret kan den forbedres ved at tilføre grus, ofte i stor mængde. Kompost giver humus og sikrer en vis mængde næring. Ved bearbejdning af jorden bruges en håndkultivator, som gør at knoldene i krummestrukturen fortsat er passende store hvorved der sikres luft og ilt til planternes rødder. Bruges en rive bliver krummestrukturen mindre og dermed øges risikoen for hård jordskorpe.

Jann Poulsen

Beskæring

Ved beskæring bestemmes hvordan planterne skal vokse idet 5-8 knopper provokeres til udvikling under det sted, hvor der bliver klippet. Denne viden bruges også når træer og buske skal formes, ligeledes hvis hækken skal klippes tilbage. Skal forgreningen ske tæt ved jorden klippes helt ned til 5-8 knopper over jorden.

Jann Poulsen

Algevækst på væksthuse kommer hovedsageligt fra ammoniak, der fordamper fra gylle. Det er vigtigt at få det fjernet, så der kommer maksimalt lys ind til overvintrende planter.

Sygdomsforebyggelse i væksthuset

Man opnår den mest effektive sygdoms- og skadedyrsforebyggelse ved at rengøre væksthuset om efteråret eller først på vinteren frem for at vente til foråret, hvor der også er mange andre presserende havesysler. Først fjernes det visne plantemateriale. Hvis det er sygdomsbefængt, sendes det med dagrenovationen og ikke i komposten, hvor sygdomskim vil kunne overvinde og udgøre en smitterisiko. Herefter vaskes væksthuset grundigt ude og inde. Har man overvintrende planter i væksthuset som rosmarin og laurbær, kræver de lys. Derfor skal algerne udvendigt også vaskes af. Hele væksthuset renses lettest ved at sætte det i blød i en kraftig blanding af brun sæbe og varmt vand, hvorefter der skylles med en vandslange. Hvis ikke man dyrker i plantesække, behøver man ikke at udskifte dyrkningsjorden. Der gælder nemlig ikke helt de samme regler for sædskifte i et væksthuse som ude i køkkenhaven, ikke mindst fordi tomater kan dyrkes samme sted år efter år. Dyrker man også peber og agurker, kan man vælge blot at skifte jorden lige omkring rodzonen. Denne jord kan sagtens genbruges i krukke eller i køkkenhaven ligesom jorden fra plantesække til kapillærkasser. Husk blot ikke at smide den på bede, hvor der året efter skal dyrkes kartofler, da disse er i familie med tomater og agurker.

Mia Stochholm

ALTERNATIVT JULETRÆ

Habetree har netop markedsført et udsøgt og miljøvenligt juletræ lavet af bæredygtigt Kebony-træ. Det unikke og smukt udformede juletræ består af overlappende stabler af Kebony træ og kan fungere som alternativ til det traditionelle juletræ, men også som en skulptur i sig selv. Designet er skabt af Jonas Støvring på grundlag af den patenterede bæredygtige Kebony teknologi. Fås i tre størrelser: 95 cm, 125 cm og 180 cm i to nuancer Kebony clear i mørkebrun og Kebony karakter i mere rustik, nordisk stil. Mere om priser og levering på <https://habitree.dk>

Hans Preisler

RØN

Der findes flere forskellige arter af røn. Nogle bruges til læ- og markhegn medens andre er velegnede, selv i mindre haver. Der findes hængede former, søjleformer og former med spiselige bær – rønnebær er ikke altid sure. Denne røn bliver et mindre træ som podes på almindelig røn. Den hedder *Sorbus chinense* 'Lace'.

Jann Poulsen

Havedyrkning er også jordbrug

Når kolonihaveejerer dyrker jorden bruges gødning, kompost m.v. for at få et godt udbytte. Regnen falder over haver og marker og der er risiko for at der sker udvaskning af næringsstoffer om efteråret og vinteren. Haveejerne forvalter en stor del af Danmarks jord, og alle ønsker at planterne udvikles på bedste måde. Derfor må der suppleres med kompost, gødning m.v. for at opnå rimelige udbytter.

I haverne er det kun en mindre del som er udlagt til dyrkning af spiselige afgrøder, medens den største del af jorden er prydhaver. Prydhaver er menneskeskabt natur, hvor fugle og mange mindre dyr kan finde et fristed med redepladser og føde. Et refugium, et økosystem, en biotop hvor mennesket er en del af miljøet i haven. Hver enkelt haveejer bestemmer selv på hvilken måde og i hvilket omfang, miljøet skal påvirkes.

Der plantes prydræer og -buske fra mange forskellige lande overalt i verden. Der kan både findes vand- og fjeldplanter i haven. Planter som skal have surbund eller kalkrig jord. Er jordbunden ikke til de ønskede planter laves den om, så planterne trives bedst muligt.

Hvordan en have skal være er der mange meninger om. Men haver anses ikke for en belastning for miljøet. De betragtes som værdifulde områder for haveejerer, herunder for helbredet.

Jann Poulsen

KLATRESTATIV

Er et træ gået ud og har man har mod på at grave det op, bevare rødderne og vende det på hovedet – kan det blive til et alternativt klatretræ.

Jann Poulsen

Rosa mundi

Rosa mundi er en naturlig opstået mutation hos *Rosa gallica*. Den har ikke noget officielt dansk navn. Den har været på markedet siden 1583 og er navngivet efter en englænder med navnet Rosamunde. Det er en buskrose som bliver ca. 1 m. høj. Får mange smukke velduftende blomster med farverne karminrød, rosa og hvid. Blomstrer fra slut juni og ind i juli. Den blomstrer kun 1 gang om året.

John Henriksen

CHAUSSESTEN

Chaussesten er granitsten som er bearbejdet til en størrelse på ca. 10x10 cm. Granit kan have mange farver og derfor er det også muligt at anskaffe chaussesten i flere farver. Stenene kan lægges i mange mønstre og i forskellige farvekombinationer.

Jann Poulsen

Keramik-fugl

Denne keramikfugl kan tåle at stå ude i haven året rundt og giver gode oplevelser. Udover planter kan forskellig keramik, træskulpturer og natursten være med til at give en ekstra oplevelse i haven og samtidig være en god kombination og kontrast til planter – gerne stedsegrønne, såvel nåle- som bladbærende.

Jann Poulsen

Jordbær før tiden

Vi som er så heldige at have væksthuse kan høste jordbær en måneds tid før andre hvis vi vil have arbejde med at plante nogle planter i store potter. Har du jordbær i haven kan du plante eller potte 3 udløberplanter i 1 liters potter. De opbevares i væksthuset. Det er en fordel hvis du sætter potterne på jorden og fylder op mellem dem med sphagnum. På den måde får jorden i potterne lidt varme og du undgår at rødderne skades og fryser. Først i marts, når solen varmer op i væksthuset, anbringes potterne på hylde eller bord så lyst som mulig og gerne så naboen kan se når planterne blomstrer og bærrene modner. For at sikre god frugtudvikling er det nødvendigt at bestøve blomsterne med en vattot nogle gange når blomsten er fuldt udviklet. Husk at vande med næringsvand nogle gange.

Helge Petersen

Skrive- og Rejse-kalender

Københavns Universitet har siden 1479 udgivet en årlig Skrive- og Rejse-kalender. Næste udgave udkommer sidst på året og omfatter året 2017 efter Kristi Fødsel. Kalenderen indeholder et hav af oplysninger om astronomi, stjernekort, mål og vægt og med over fyrre emner er den en guldgrube af viden som fx en meget detaljeret kalender med dagens navn, solens og planeternes op- og nedgangstider og astronomiske fænomener, farvandsafmærkninger, flagdage, højvande, jagttider, det danske kongehus, møntsystemer m.m.m. Af eksotiske emner kan nævnes islamisk kalender og romersk-katolske og russisk-ortodokse festdage. En interessant lille bog der ikke er så nørdet som den lyder, men ganske nyttig.

Hans Preisler

- ALMANAK 2017
Københavns Universitet
Gyldendal
164 sider for 189.95 kr.

Helbredende dufte

DUFTE er en ny udgivelse af Anemette Olesen og den omhandler som navnet antyder forskellige dufte brugt i terapeutisk øjemed til behandling af diverse skavanker og sjælstilstande. Alle kan bruge de naturlige udtræk fra planterne, fra babys røde numse til oldes rynkede hud. Hver plante med terapeutiske duftegenskaber bliver beskrevet, ligesom bogen giver bud på, hvordan man på enkle måder kan tilberede naturkosmetik ved brug af gode råvarer og de beskrevne dufte. De naturlige ingredienser i opskrifterne er en forudsætning for, at hudplejeprodukterne styrker og plejer vores velbefindende og man dermed kan undgå de mange tilsætningsstoffer, vi ellers ser anvendt.

Hans Preisler

- BOGEN OM DUFTE
Af Anemette Olesen
Forlaget Skarresøhus
114 sider for vejledende 138 kr.

RØGOVN

Så smukt og praktisk kan en røgovn tilpasses i haven.

HAVEGANG

En rigtig flot anlagt havegang, der fortæller tydeligt hvad meningen er. Læg mærke til den effekt krukken i "knækket" har.

HAVELÅGE

Som ringe i vandet. Sjov ide.

HAVELÅGE

Nummeret her er komponeret med naturmaterialer.

I forbifarten

Man hører ofte, at der ikke er nær så meget fantasi blandt kolonisterne som tidligere. Det modbevises af disse billeder, som Carsten Juul har set på sine mange besøg i haveforeningerne. Se på dem, nyd dem og bliv inspireret.

HAVEGANG

Denne havegang viser rigtig tydeligt hvordan man kommer frem til huset. Det er sikkert farven på skærverne og de to lave bøgehække, der giver effekten, men afslutningen med rosenbuen er en fin detalje.

HJERTE I HÆKKEN

Det kræver lidt arbejde at forme et så smukt hjerte i hækken. Men når det lykkes – som her – standser man uvægerligt op for at tage det nærmere i øjesyn.

Kalaha, kærlighed og kaffe på kanden

*Det var løgn, at hun "sgu lige kom forbi".
Men så sandt, at hun lige har været her. Mormor.
Min elskede gamle momse. Så sandt som, at
hun jo netop er grunden til, at jeg sidder her så
ganske lykkelig i mit paradis af en kolonihave.*

Det var ikke et liv i sus og dus, dengang i morfars og mormors kolonihavehus.

Det var meget bedre. Som et stillads af forudsigelighed var der faste kaffe- og spisetider, tik-tak-ur og TV-avis og altid plads til en ekstra dækkeserviet. Transistoren rakte ud i stue, køkken og baghave og sendte på den Jørn Hjørtingske uproblematiserende mellembølge.

KRYDS & TVÆRS, KALAH OG KORTSPIL

Også i den beskedne sommerresidens gjaldt den helt selv-følgelige opgavefordeling. Morfar passede sit job og forvandlede sideløbende år efter år sin firkantede jordlod til en farverig præmiehave. Et stykke med eventyr – på en bund af hårdt og vedholdende arbejde. Mormor passede sit deltids-job og stod for husholdningen. Heldigvis helt uden hang til præmier. Det efterlod tid til lange kaffedrikkende eftermiddage med kryds & tværs, kalaha og kortspil.

"Nåh..." sagde mormor altid som overgang til næste dagspunkt. Jeg vidste det allerede, før hun sagde det. Havde en veludviklet fornemmelse for sidste spil og for de kartofler, der skabte stemningsskiftet ved at røre på sig. Som om de nærmest råbte på skrælning.

"- ..jeg må hellere sætte vand over til en æggekage!" fortsatte hun gerne, mens hun ømmede sig højlydt i forsøget på at rette benene ud fra havfruestilling. Kaffekopperne blev båret ud, transistoren fik et nyk op og den næste time skramlede hun i køkkenet, mens hun med klar stemme sang med på samtlige viser. Barnebarns-assistance i haven som i køkkenet var hverken forventet eller ønsket. Hver tog sig af sit domæne. Imens var mit, akkompagneret af mormors sang, at lægge kabaler, læse stjernetegn i ugebladene eller plukke jordbær eller rabarber i køkkenhaven.

MAGISKE RABARBER

Rabarber blev aldrig min livret. Men mormors var magiske. Ikke smagen naturligvis. Hver en trævlende bid trak mundvandet sammen, gjorde tænderne ru og rev i kinderne som et sværd af syre. Som om de prøvede at give et praj om, at det ikke var hensigten, de skulle spises uforarbejdet.

Men oplevelsen... Et solbeskinnet og tidløst øjeblik af lykke.

Den blå sukkerskål blev sat frem og rabarberstilkene måtte dypes igen og igen.

Jeg spiste aldrig den hele. Men jeg måtte.

Sådan tilbragte jeg mange dage i morfars og mormors kolonihave, langt ind i voksenlivet, lige til morfar døde, og mormor solgte. For som hun nøgtern konstaterede: det var jo ikke hendes have.

KAFFE TIL MORMOR!

Da jeg 15 år senere selv fik kolonihave i samme forening var mormor i mellemtiden flyttet på plejehjem og har siden hverken haft kræfter eller livsnerve til at blive hentet herud på visit. Jeg ville jo bare så gerne opleve at servere hende en kop kaffe; en af dem toppet med kærlighed, fordi det i sig selv er en spidskompetence, der i øvrigt rækker langt ud over vores botaniske evner.

Og som jeg i dag sad i haven ænsede jeg først ikke de to skikkelser, der nærmede sig på en bred dobbeltcykel. Ikke før de parkerede lidt insisterende foran havelågen. Mormor! Min elskede gamle momse havde ladet sig bakse ud af kørestolen og lokke med på cykeltur af en sand heltinde-studerende fra plejehjemmet.

En hel barndoms stemninger og et voksenlivs ønsker galoperede om kap med min overvældelse og begejstring.

Jeg serverede kaffen.
Mormor drak den.
Cirklen er sluttet.
Alt er godt.

Så sandt som, at jeg sidder her lykkelig i min kolonihave bygget på et fundament af kalaha, kærlighed og kaffe på kanden.

Følg blog på facebook/Majs Darling.

● Af Majbritt Darling, H/F Søndervang

Surbær

Af AneMette Olesen, planteskribent

Surbær Aronia er en busk der de senere år har fået opmærksomhed fordi dens bær har vist sig at være ustyrlig sunde, fyldt med antioxydanter og C vitamin samt mineraler.

Surbær stammer fra Nordamerika, hvor den vokser vildt i skovbryn på fugtig jord. Den er udbredt fra Himalaya, Japan, det østlige Nordamerika og til Centralamerika.

FLERE ARTER OG SORTER

Flere af de løvfældende arter er til salg fra planteskoler fx blommebladet surbær *Aronia prunifolia* og storbladet surbær *Aronia melanocarpa*, der også kaldes sortrøn. Det er en køn plante og en god frugtbusk som fuglene, insekterne og andre dyr er glade for. Blandt sorterne kan nævnes 'Aron', der har en kompakt vækst, udvikler 1 cm store bær og bliver ca. 1,5 m høj, 'Hugin' er ret hårdfør med 1 cm store bær og en højde op til 1,5 meter, 'Morton' er en udvalgt klon fra USA der får store bærklauser og flot orangerødt efterårsløv, 'Nero' er en

dansk sort der bliver op til 2 meter høj med flotte bærklauser og godt efterårsløv, 'Viking' stammer fra Finland og bliver op til 2,5 meter høj. Den anbefales også for de store bærklauser.

Om foråret får surbær smukke, duftende, hvide blomster med røde støvdragere og hen på sensommeren udvikles de sorte, solbærestore frugter der hænger i klaser og som ved modenhed beholder en syrlig smag.

Efterårsløvet er flot da bladene får gule, orange og røde bladfarver. Busken bliver op til 3 meter høj og kan bruges i læhegn, som solitærplante i et bed, i krukke, omkring børnenes legeplads eller som hæk ved terrassen. Af og til fås den som opstammet busk fra planteskoler.

I MADEN

Surbær kan anvendes som krydderi på snaps, I Finland er den kendt til fremstilling af vin. Der kan laves frugtsalt af de modne bær; den får en blodrød farve til start men ved iltning bliver den blålig. Desuden kan fremstilles marmelade, råsaft, gele, suppe à la hyldebær og saft af bærrerne og de kan indgå i chutney og krydderreddiker samt som smagsgiver i muffins og tærter.

GULERODSMUFFINS MED SURBÆR

2 dl olie
250 g sukker
3 æg
½ liter reven gulerod
2 tsk vanillesukker
350 g mel
1 tsk natron
2 tsk bagepulver
½ tsk salt
2 tsk kanel
100 g syltede surbær

Alle ingredienser røres godt sammen og kagedejen kommes i muffinsforme og bager ca. 30 minutter ved 200 °C.

BÆRSALT MED SURBÆR

200 g surbær
1 kilo salt

Kom alle dele på en foodprocessor og blend bærrerne med salt. Farven bliver blodrød og ved iltning skifter farven til blålig.

SURBÆR SOM KIRSEBÆR

400 g surbær
100 g honning
2 dl sukker

Opvarm surbær med honning og sukker. Lad det småsimre i ca. 15 minutter. De hele bær er let syrlige, der kan evt. tilsættes lidt citronskal eller citronsyre. Kan bruges som syltede kirsebær og som kompot til æbleskiver.

SAFT AF SURBÆR

1 liter vand
4 dl surbær
2 spsk. hakkede blade af mynte eller citronverbena.

Bring alle dele i kog og si derefter gennem en sigte.

Kom saften i en gryde og smag til med sukker, ca. 600 gram. fortynd efter behag.

GELE AF SURBÆR

500 g surbær
1 kilo sukker
1 liter vand

Bring bærrerne i kog i vandet og tilsæt sukkeret lidt efter lidt. Smag evt. til med vanille eller lidt kardemomme. Der kan tilsættes geleringsukker efter vægt.

SURBÆR À LA HYLDEBÆRSUPPE

1 kilo surbær
1,5 l vand
3 tsk. kartoffelmel
2 dl honning

Bring findelte surbær (brug evt. foodprocessor) i en gryde med vandet. Kog det godt igennem i ca. 10 minutter og tilsæt honning. Udrør kartoffelmel med 1 dl koldt vand og rør det i suppen. Server den varme suppe evt. med æbletern eller pæreskiver i.

SURBÆRSNAPS

100 g surbær (gerne skåret over)
1 liter snaps.

Kom skårne surbær på flaske og overhæld med snaps. Lad det trække i ca. 3 uger. Smag evt. til med flydende honning.

Guldklematis har det botaniske navn Clematis tangutica. Den vokser let 4-5 m på en sæson. Du får flest blomster hvis du klipper den ned til 10-20 cm hvert år. Den ynder en fugtig, skovbundsagtig jord. Den blomstrer fra juni til ind i oktober og har dekorative frøstande.

Vinterforberedelser i morfars prydhave

Den nyligt overståede havesæson bød på mange store og skønne overraskelser.

Her tænker jeg først og fremmest på eftersommeren og den pragtfulde september.

TILBAGEBLIK

Jordtemperaturen kombineret med de mange solskinstimer gjorde at planterne fik en rigtig god ballast til at klare den forestående vinter. Græsfrøet spirede næsten før det kom i jorden. Jeg har aldrig oplevet noget lignende.

VINTERFORBEREDELSE

Selv om vi havde en skøn september er det alligevel ikke muligt på nuværende tidspunkt at forudse hvordan vinteren bliver. I morfars prydhave er der altid nogle faste gøremål inden det måske bliver rigtig vinter. Jeg dækker altid de planter, som jeg ved ikke er 100 % vinterhårdføre. Her tænker jeg altid på mine roser og tidlige sommerblomster som f.eks. stedmoderblomster, som ikke er vilde med den kraftige forårssol.

Det værste planterne kan blive udsat for er + 20 grader om dagen i fuld sol og så ned til -15-20 grader om natten. Denne variation kan slå selv hårdføre plan-

ter ihjel. Så en enkel beskyttelse med evt. grene fra juletræet er en meget fin måde for genbrug. Grenene stikkes ned i jorden foran de sarte planter som så ikke kan rammes af solens stråler. Stedsegrønne planter med store blade kan også være meget udsatte for svidninger som følge af barfrost.

OMPLANTNING

I morfars prydhave sker der altid noget. Jeg får hele tiden nye ideer. Min tidligere arbejdsgiver HMS Dronning Ingrid havde et valgsprog som lød: "En have uden forandringer er en have i tilbagegang". Nu var det ikke sådan, at der skulle ske store ændringer i slotshaven hvert år. Der kunne blot være tale om at anlægge nogle større eller mindre bede eller flytte nogle træer eller buske og når det skete var der trods alt tale om ændringer. Der kunne også være tale om nye plantearter i de eksisterende bede.

Lige nu kan du flytte både stedsegrønne og løvfældende træer og buske.

Hvis der er tale om større planter kan det ofte betale sig at *rodstikke* planterne inden flytningen. Ved en rodstikning stikker du en spade ned i jorden 15-20 cm fra centrum af planten. Stik altid spaden så langt ned i jorden som muligt. Ved denne proces skærer du alle rødderne over. Når dette sker tvinges planten til at danne nye små sugerødder. Desto flere af

disse nye rødder der er, desto bedre lykkes flytningen.

Sker omplantningen i tør jord husk da at vande indtil jorden er fugtig igen.

Hvis du omplanter større planter er det en god ide at sætte nogle støtte- eller opbindingsstokke. Når planterne står godt fast har de nye rødder lettere ved at få fat i den nye jord.

VINTERBESKÆRING

Udover alle løvfældende buske kan du lige nu og i de næste måneder beskære dine æble- og pæretræer. Blommer og kirsebærtræer beskæres lige efter høst om efteråret. Hvis du husker det undgår du at træerne får *gummiflåd*. Det ses omkring beskæringsstedet som rav- og gummiagtige belægninger. Store angreb kan på længere sigt slå træerne ihjel.

Stort set alle løvfældende træer kan vinterbeskæres. Jeg vil undlade at beskære ahorn og valnød nu. Her skal du vente til august-september. Ligeledes vil jeg heller ikke beskære birk nu. I det hele taget beskæres birk ikke, her er der højest tale om en udtynding. Ved beskæring af birketræer fås der altid en frygtelig masse nye vandris omkring beskæringsstedet og birketræerne bliver sjældent smukke igen.

*Af fhv. slotsgartner
John Henriksen*

EFTERÅR *i væksthuset*

Af Helge Petersen, den gamle gartner

Der er ingen varme og lys, så al vækst er standset, men der er nogle gøremål, som gerne må gennemføres nu, hvis du ikke allerede har gjort det.

For det første skal alle plantedele fjernes fra væksthuset. Det gælder rester af tomat og agurk, som kan indeholde smitte af sygdomme og de kan i visse tilfælde være æg af skadedyr. Absolut alt skal væk. Derefter skal der vaskes med brun sæbe. God gammeldags brun sæbe er glimrende til formålet. Man kan naturligvis også vælge et af de rengøringsmidler som findes til væksthuse. En stiv børste som kan komme ind i sprækker og revner, hvor der kan være overvintrende æg er en fordel.

VINDRUER

Dyrkning af vindruer i væksthuset kan være meget givende. Selv har jeg en fem meter lang ranke med 30-35 store klaser hvert år. Det er en stor fornøjelse i 3-4 uger at kunne høste de lækre klaser og nyde dem.

Jeg foreslår at man planter vinplanten udenfor væksthuset og leder stæng-

len ind under sokkelen. Så kan plantens rødder brede sig over et større område og hente vand og den næring en vindruer plante skal have for at trives og give udbytte. Det er hensigtsmæssigt at plante i nordsiden af væksthuset og lade en ranke vokse i hele væksthuses længde.

Vælger du en ranke og fjerner alle andre, vil du opleve at ranken har en kolossal væksthastighed og det er vigtigt ikke at lægge for meget til hovedranken første år. Hvis du lader en ny ranke på 3-4 m forblive i fuld længde vil du opleve, at der udvikles alt for få sideskud som senere skal give frugtklaser. Brug gerne 5-6 år på at etablere en hovedranke gennem væksthuset ved at du korter af den voldsomme længdevækst til 75-100 cm.

Der er utroligt mange vindruer sorter på det danske marked og det kan være svært at vælge. Jeg vil kun omtale to som jeg kender som rigtigt gode. 'Schuyler' er en blå drue som er let at passe med saksen og den giver mængder af drueklaser. Den er velmagende og modner sikkert hvert år. 'Himrod' er en grøn vindruer, sød med muscatmag. Den har den fordel at den er kærnefri.

Dyrkning i beholder er også en mulighed man kan overveje. En 15-20 liters krukke er udmærket til formålet. Sørg

for godt dræn i bunden og sørg for en førsteklasses jordblanding. Anbring en stok i midten i en længde på 150 cm og fastgør ranken til denne. Ellers passes med beskæring og giv lidt gødning i vandingsvandet.

OPVARMNING

Det er for de fleste en dejlig hobby at dyrke planter i væksthuse og kun de færreste vil overveje at opvarme eller give tilskudsvarme. På den anden side kan man gøre sig nogle overvejelser om en eller anden form for frostsikring. Det kan være hårdt at opleve at der en enkelt nat i foråret eller nu i efteråret blive en stjerneklar nat med frostgrader helt inde i væksthuset. Det man har passet og plejer visner væk. Jeg har prøvet det, det er derfor værd at overveje en enkel løsning, nemlig en infrarød strålevarmer. De infrarøde varmestraler kan ikke passere glas og de varmer ikke luften men kun de plantedele, som strålerne rammer direkte. Det vil sige at planternes væv varmes op og derved beskyttes planterne mod den lette nattefrost. Man anbringer termostaten i plantehøjde og den tænder for varmen hvis temperaturen falder faretruende. Strålevarmeren ophænges lige under rygningssplanken.

Grønne og blå vindruer i væksthuse.

Astrids have

lukker for sæsonen

Af Tina Baungaard Nielsen

Havesæsonen går på hæld. Sammen med den ene nabo har vi rensset gevaldigt ud i hækken og tæmmet en brombærbusk. Det lykkedes naboen at få den til at løbe henover vores ny fælles hegn, så det kommer til at se rigtig fint ud til næste år.

Fuld af optimisme gik Astrid og jeg så igang med brombærbuskene til den anden side, men det blev ikke helt det samme. Vi må nok se i øjnene, at der er nogen, som bare kan det der med at svinge en brombærbusk dekorativt og så er der alle os andre.

Det gode ved brombærbuske er, at uanset, hvordan de ser ud, så giver de rigtig mange bær. Astrid og jeg har plukket mange bær i sensommeren, som nu ligger hjemme i fryseren og venter på at blive spist. Der ligger mange gode sager fra årets høst. Det har været en indbringende sommer, hvor selv det gamle blommetræ viste sig fra sin gavmilde side. Børnene har fået blommer og æbler med i tasken hver dag efter sommerferien. Jeg forbød al indkøb af frugt så længe vi stadig kunne finde frugt uden orme på træerne. Det er første gang i vores kolonihaveliv, at vi har kunne være selvforsynende flere uger i træk, så det skulle markeres.

KLAR TIL AT RYKKE HJEM

Når det så er skrevet, oplever vi i familien altid en vis træthed, når vi rammer september. Børnene gider ikke den lange

cykeltur ind til skolen længere og logistikken i forhold til at have legekammerater med hjem, føles også mere besværlig sidst på sæsonen.

Ligeså glade alle er for at flytte i haven om foråret, ligeså tvære er de, når vi først er flyttet hjem og så skal ud i weekenderne for at gøre vinterklart. Astrid mener, at der lugter anderledes når vi ikke bor der længere, og alle de sjove ting er flyttet hjem. Man kan ikke engang se tv!

Derfor prøver vi altid at nå så meget som muligt, inden vi flytter.

Vi har boet derude siden foråret og har fået møkket en masse sager ind i det lille hus. Sager, som nu skal med tilbage. Når alt det er overstået og vi har fået puslet det hele på plads i lejligheden, så er det småt med lysten til at tage ud at fjerne trampolindug og måske efterårsgrave køkkenhaven. Vi voksne gider heller ikke rigtigt. Trampolindugen skal vi nok få ned, men efterårsgravningen kan jeg godt afskrive. Astrid har erklæret, at hendes haveservice er lukket for sæsonen, så hende er der ikke meget hjælp at hente fra.

HVAD FIK VI SÅ NÅET?

Vi fik bygget et fantastisk legehuse, skiftet et hegn ind til naboen, skåret nogle træer ned i baghaven, der har trængt til det i årevis, bygget køjesenge på børneværelset og en masse andet. Det har været en fantastisk havesæson, også selvom vejret har drillet lidt.

Jeg har allerede en liste med opgaver klar til foråret. Vi fik aldrig bygget et minidrivhus op ad legehuset, fordi vi ingen gamle vinduer havde. Det har vi nu. Takket være søde mennesker i vores haveforening står der en håndfuld vinduer klar til forårets første projekt. Astrid glæder sig. Vi har store planer for det drivhus, men spørgsmålet er om det bliver stort nok til alle de skoleagurker og peberfrugter, som vi ønsker os. Astrid vil også gerne have vindruer, men det fylder. Medmindre vi kan gøre som vores genbo, der har haft held med at have vindruer udendørs. Det skal vi også prøve til foråret.

HVER ÅRSTID SIN CHARME

Vores græskarplante, der ellers var så fin og som blomstrede første gang på Astrid fødselsdag i juni, var desværre ikke leveringsdygtig i brugbare græskar til Halloween, så nu vil vi gå ned at købe et til at skære ud og sætte lys i. Så er vintersæsonen skudt igang med alle de hyggelige og sjove begivenheder, der heldigvis fylder de kolde måneder. Hver årstid sin charme. Men vi er nogen, der glæder os til foråret. Vi ses i haven.

Persilleplanter klar til udplantning. De er delt ud i små buketter à 3-5 planter og lagt med 15-20 cm's afstand, så der bliver god plads at udvikle sig på.

Gule blade på persille kan skyldes angreb af gulerodsfluens larver, persillerodlusen eller persillebladplet i et fremskredent stadie.

Den glatbladede persille er mere aromatisk, lettere at gøre ren og mere behagelig at have i munden end den lidt kradsende kruspersille men mindre vinterhårdfør.

Dyrkning af persille

Af Mia Stochholm, indehaver af urtehaver.dk

Persille har været dyrket siden oldtiden og er i dag den mest anvendte krydderurt i Norden, men dyrkningen kan volde problemer selv for garvede køkkenhavefolk.

Persille, *Petroselinum crispum*, kommer fra skærmpantefamilien der rummer både giftige (bjørneklo og hundepersille) og spiselige (fennikel og gulerødder) fætre og kusiner. Man skelner mellem den moskrusede, *Petroselinum crispum* var. *crispum*, og den glatbladede, *Petroselinum* var. *neapolitanum*. Begge slags persille er toårige urter, som andet år danner kraftige blomsterstængler fra omkring midten af maj.

DYRKNING

Persille trives i en kalkholdig, velgødsket, fugtig og veldrænet jord. Jordens pH bør være 6,5 eller derover. Er jorden meget tør, kan man finde en plads i halvskygge, hvor den også vil trives. Dyrkes kruspersillen i halvskyggen bliver den endda mere blød og lækker at have i munden, end hvis den vokser i fuld sol.

Persille der sås direkte på voksestedet, er meget længe om at spire og derfor er det bedst under kontrol i en såbakke med jævn vandforsyning. Uanset hvad skal frøene kun lige akkurat dækkes af jord. Persille spirer allerede ved

5 grader – dog mest optimalt ved 15-20 grader. Den vil ofte spire i løbet af 3-4 uger, men udblødes frøene i vand et døgn tid før såning kan spiretiden næsten halveres. Den plantes ud ved at rykke små buketter à 3-5 planter fra hinanden og plante dem ud med 15-20 cm's afstand. Hvis man har sået direkte i køkkenhavebedet skal der ofte udtyndes.

SÆDSKIFTE OG BLANDINGSKULTUR

Persille er også efter udplantning en langsom starter, men i løbet af sommeren bliver den grådig både hvad angår

næring og plads. Derfor bør den ikke placeres i blandingskultur med meget krævende afgrøder og heller ikke afgrøder, der stjæler for meget plads. Den kan agere kantplante for grønkål eller stå ved siden af tidlige løg (hvidløg eller efterårs-satte løg), radiser, salat eller spinat. De rå mængder, der skal sikre vinterens dres-singer og persillesovs, hører til i køkken-haven sammen med de enårige grøntsager, hvor persillen roterer i sædskiftet sammen med de andre skærmpanter (gulerod, persillerod, pastinak, knoldsel-leri, bladselleri, dild, kørvel, fennikel og koriander) med 4-6 års interval.

GØDSKNING OG VANDING

Når Persilleplanterne måler omkring 10 cm eller en måneds tid efter udplantning kan man tilføje omsat kompost første gang i et lag på 3-4 cm rundt om planterne. Dæk jorden efter gødskning med bladkompost eller halm, så undgår man også jord på bladene ved kraftige regnskyl.

STRÆK SÆSONEN

Den glatbladede persille tåler mindst frost og vil hurtigt bukke under først på vinteren. Kruspersillen er en anelse mere hårdfør. Sæsonen kan strækkes noget med to lag fiberdug først på vinteren. Før frosten kan man også grave kruspersillens rødder op og sætte dem i væksthuset eller i en mistbænk, så vil den stå grøn stort set hele vinteren.

Persille kan fint trives i en krukke, men også her gælder det, at den ikke må plantes for tæt.

DEN GRØNNE TELEFON

Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

Gennem årene kommer der mange samtaler via den grønne telefon. Nogle af de emner, der bliver berørt, er dem, der omtales herunder.

Golden delicious med priksyge.

PLETTER PÅ ÆBLER – PRIKSSYGE

Hvis man er så heldig at have så mange æbler, at de kan gemmes, vil man til tider opdage at æblerne, især de største af dem, har udviklet nogle små, mørkebrune pletter der ser ud som om de er sænket lidt ned i overhuden. Når man bider i æblet kan det virke en smule bittert. Disse pletter er ikke følge af angreb af hverken svampe, bakterier eller skadedyr. Det er en såkaldt fysiogen sygdom og man har ikke helt styr på hvorfor den opstår, selv om der ikke er tvivl om at den har med calciumbalancen at gøre. Den forekommer ofte på forholdsvis unge træer. Ved milde angreb kan man skrælle pletterne væk. Der optages ikke så meget calcium som der er brug for. Det kan skyldes at koncentrationen af andre næringsstoffer som kvælstof og kalium er for stor, at jorden har en for lav pH, hvordan træet vokser mv. Jo mere sur jorden er jo større tilbøjelighed til priksyge. Der er også en tendens til at træer, der beskæres om vinteren udvikler flere frugter med priksyge end træer, der beskæres i vækstsæsonen. For en almindelig kolonist er problemet normalt til at overse.

DEN GRØNNE TELEFON

Tirsdays kl. 9.30-12.30 er den "grønne telefon" åben på forbundskontoret. I dette tidsrum kan du ringe på tlf. 38 28 87 50 og få en snak med Grethe Bjerregaard om problemer i haven og om planter og have i det hele taget. Du kan også sende en mail til gb@kolonihave.dk med spørgsmål, kommentarer, sjove historier eller oplevelser. Du kan forvente svar på din mail i løbet af en uges tid.

Se også Kolonihaveforbundets hjemmeside www.kolonihave.dk hvor du i Planterhjørnet kan se mange af artiklerne fra Havebladet.

SNETRYKSKADER

Vi taler jo hele tiden om at man skal sørge for at ryste sneen af buske og træer hvor man kan komme til det, netop for at undgå skader som følge af snetryk, men ofte glemmer man det, for det sker jo ikke for mig. I slutningen af 2015 blev det bevist hvor skadelig fugtig sne kan være for træer. Der var rigtig mange træer og buske, hvor store og mindre grene knækkede med flossede sår som resultat. Selv meget store og kraftige grene gik det ud over. Her gælder det om at skære grenene af så nær ved stammen eller en forgrening som muligt. Man kan som regel se en tydelig manchette, tæt ved stammen. Den følger man, så man skærer ca. en cm uden for manchetten. Det gælder om at gøre såret så lille og så glat som muligt for at undgå, at svampe og bakterier kan gemme sig i de flossede hulninger hvorfra de i fred og ro kan sprede sig til resten af træet. Der er ingen grund til at bruge sårhelingsmidler, da de ikke har nogen signifikant positiv virkning.

NOGET OM PH

Begrebet pH bruges ofte når man taler om jorden. Hvis den er sur er pH lav og hvis den er basisk er pH høj. Surhedsgraden afhænger af brintionkoncentrationen. Jo højere den er, jo mere sur er jorden. I dyrkningsjord finder man den laveste pH i tørvejorden, ned til pH 3, og den højeste i kalkjorden, pH 8,4. Destilleret vand har pH 7 og en jord med pH 7 er en helt neutral jord. De fleste planter trives bedst i et område, der ligger mellem 5 og 7. Surbundsplanter foretrækker en pH der ligger omkring 4,5 og 5,5. Andre planter foretrækker en jord, der ligger mellem 5,5 og 7. Men også her er der forskelle. Kartoffler vil gerne have en jord, der ligger mellem 5,5 og 6 mens porrer og løg gerne vil have en jord der nærmer sig det neutrale. Såvel ekstremt lavt pH som ekstremt højt pH kan påvirke hvorledes næringsstofferne optages. Aske fra fx en brændeovn og kalkning vil hæve pH mens det er meget vanskeligere at sænke pH. Her kommer spagnum ind i billedet, da det i sig selv har en lav pH.

Tekst og foto: Frank Kirkegaard Hansen, havearkitekt

Japansk røn, Sorbus commixta 'Dudong' får smukke blade med rødorange høstfarver.

Små træer til haven

Ingen have uden træer. Træer skaber højde og stemning i haven og er med til at gøre haven grøn og frodig at se på. Ikke mindst i varme somre, hvor man ellers må sukke efter skyggen.

Mange haveejere er nærmest bange for træer, fordi de skygger og sviner med nedfaldne blade og frugter. I små haver kan de da også være et problem, hvis de skygger for meget, og det bliver ikke bedre af, at skyggen falder inde hos naboen.

ALTID PLADS TIL TRÆER

Heldigvis er der mange små træer, der passer til den lille have og så gælder det ellers om at finde en placering, hvor træet ikke kommer til at stå i vejen.

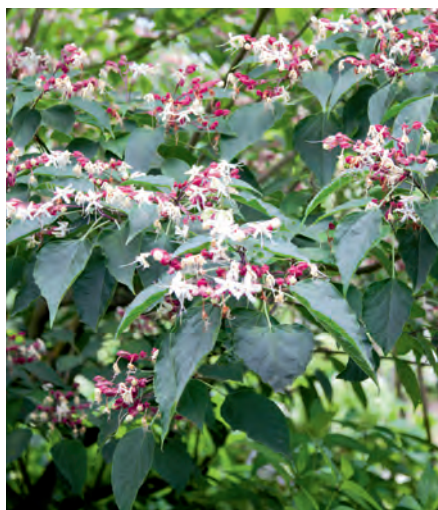
Træer fås i alle højder og mange forskellige vækstformer. Smalle søjletræer

giver kun minimal skygge og de kan bringe højde til haven uden at tage ret meget plads eller genere andre planter – eller naboer. Foruden de forskellige smalle nåletræer findes der flere søjleformer af løvtræer som f.eks. søjleeg, søjleavnbøg m.fl. Vælger du et bredere træ, så find et sted, hvor den værste skygge falder, hvor den ikke generer f.eks. over huset eller et frodig skyggebed med bladplanter.

SMÅ TRÆER

Fra naturens side findes der også flere træer, der ikke bliver så voldsomt store. Det gælder træer som tjørn, røn, japansk ahorn, prydkirsebær og paradisæbler, der alle fås i flere forskellige arter og sorter, så der bare blandt disse er meget at vælge imellem og du vil kunne finde flere, der højest bliver 5-7 meter i udvokset tilstand. Frugttræer er også et rigtigt godt valg til kolonihaven, fordi de ud over de gode frugter også kan fås med forskellig vækstkraft, afhængig af den grundstamme

Skæbnetræ, Clerodendrum trichotomum, er en lidt eksotisk udseende busk, der kan opstammes til et elegant træ, der giver fine, duftende blomster i sensommeren.

me de er podet på. Et æbletræ podet på svagt voksende grundstamme bliver ikke mere end 3-4 meter højt og vil kunne passes ind i enhver have.

OPSTAMMEDE BUSKE

Overgangen mellem buske og træer er glidende og mange af de store og halvstore buske kan nemt omdannes til flerstammede træer, hvis de stammes op. Så ligner de små udgaver af store bredkronede træer. De tager en del plads i bredden men ikke i højden og de største af dem kan netop stammes så højt op, at man kan have en siddeplads nedenunder. Gode buske til opstamning er f.eks. syren, bærmispel, blodblomme og duftsnebolle.

FORMKLIPPEDE TRÆER

De fleste træer kan holdes kunstigt lave ved beskæring, men er man først begyndt, skal man blive ved. Så hvis man beskærer blot for at holde træet nede, er det bedre at vælge et træ, der fra naturens hånd er mindre. Når det er sagt, kan de fleste træer holdes i smukke former ved 1-2 årlige studsninger, tænk bare på bøgehækken, der bliver optil 30 meter høje træer, hvis de ikke bliver klippet. Tuja, søjlecypres og taks kan klippes både som endnu smallere og evt. snoede søjler, eller de kan stammes op og laves til "slikkepinde", dvs. med kugleformet krone. Andre mere forgrenede nåletræer kan laves med kugler for enden af hver gren.

Paradisæbler fås i rigtig mange sorter og de bliver alle forholdsvis små træer omkring 4-7 meter høje.

KUGLETRÆER

Der er efterhånden kommet et stort udvalg af træer med netop kugleformede kroner. Det er afvigende, tætforgrenede mutationer, der er podet på en stamme, så der på den måde opstår et træ, der nærmest ikke vokser. Her har man i mange år brugt kugleakacie og kugleahorn, men der findes også kuglekirsebær, kuglesumpeg m.fl. De bliver brede og kraftigere i kronen, men stammen

vokser ikke i højden, så podehøjden forbliver uændret, når træet vokser. Så det er vigtigt at vælge et træ, der er podet i den rigtige højde, så du f.eks. stadig kan gå under det, hvis der er brug for det – selvom kronen bliver større, og den nederste del af den dermed bliver lave, end da du købte det.

MINITRÆER

Hvis du gerne vil have et lille træ i haven, men absolut ikke har plads, så kan du købe nogle af de helt små eksemplarer, hvor det er små buske, der er podet på stammer. Her fås mange forskellige som pil, minisyren, benved m.fl. Det kan knapt nok kaldes træer, selvom de har stamme og de bidrager ikke rigtigt til den frodige stemning til haven, men de har deres egen charme og ved at placere små, tætte, stedsegrønne buske nedenunder, kan du skabe et helt miniaturelandskab, som det kendes fra japanske haver. Helt ekstremt bliver det, når man tager heksekoste fra gran og fyr og poder dem på

små dværgstammer. Så har du små miniaturetræer, der er under en halv meter høje og vokser få centimeter om året, så de aldrig har brug for beskæring.

SKOVDRIFT I HAVEN

Selv store træer begynder som små, det vil sige, at du godt kan plante både eg, bøg og platan i haven, uden det giver problemer de første 10 år. Fordelen ved de store træer er, at de hurtigere får karakter. Det gælder så blot om at få dem fældet, inden de bliver så store, at der skal specialuddannede folk til at udføre arbejdet. Ved at plante et nyt træ og fælde et andet hvert femte år har du en løbende udvikling i haven, hvor træerne aldrig bliver for store. Nogle store træer som taks og magnolie vokser langsomme, så de kan stå endnu flere år, inden de bliver for store til haven.

Hvis træet allerede er blevet for stort kan du overveje at stamme det op, dvs. at fjerne de nederste grene, så der bliver plads nede under kronen.

Trompettræ fås også i en lille udgave med kompakt krone, Catalpa bignonioides 'NANA'. Bemærk de forskellige podehøjder.

TRÆER I KRUKKER

Træer kan også plantes i krukker. Det begrænser vækstkraften betydeligt og du kan på den måde have et egetræ eller lignende stående i mange år, uden det bliver for stort eller giver nogen problemer med skygge. Du kan også snyde og lave et stort hul i bunden, så rødderne kan komme ned i jorden, så vokser træet kraftigt, og det ser sjovt ud med et stort træ i en lille krukke.

Tibetansk kirsebær, Prunus serrula, er et smukt lille træ med en flot kobberrød, afskallende bark.

Haven som FRISTED

Af Mia Stochholm, indehaver af urtehaver.dk

Der falder ofte en uforklarlig ro over os, når vi er i haven. Måske fordi haven netop adskiller sig så markant fra det liv, vi har skabt omkring os, og som mennesket slet ikke oprindeligt er designet til at færdes i.

Der er mange grunde til, at haver i stigende grad bruges til rehabilitering for stressramte og psykisk sårbare. Arbejdet med jord og planter er tilsyneladende et nødvendigt modstykke til det, vi oplever i en stresset, planlægningsorienteret hverdag med høje krav, som for manges

vedkommende oven i købet foregår indendørs helt uden sanseoplevelser og uden at følge med i årstidernes skift. I haven bevæger energien sig fra hovedet ned i kroppen. Kroppen bliver brugt til det, den egentlig er designet til, nemlig manuelt arbejde, der giver en behagelig fysisk udmattelse. Samtidig stimuleres sanserne gennem planternes rigdom af farve-, duft-, smags- og formoplevelser. I Sverige er man endda nået så langt i anerkendelsen af haven som effektiv psykofarmaka, at lægerne kan ordinere haveterapi til patienter med stress og udbrændthed. Så hvis vores bedre halvdel anklager os for, at vi bruger for meget tid i haven, kan vi med forskningsbaseret videnskab og lugejernet i baghånden sige, at vi forebygger stress, blodpropper og andre livsstilssygdomme!

INDRET HAVEN, SÅ DEN GIVER MEST MULIG VELVÆRE

Uanset om man er diagnosticeret med stressrelaterede lidelser eller ej, er haven et fantastisk sted at tanke op, for vi har alle brug for et modstykke til hverdagslivet og et sted at samle ny energi. Der er meget inspiration at hente i erfaringen med udarbejdelsen og forskningen bag indretning af terapihaver, når vi indretter vores egne haver, fordi de tager hensyn til almene menneskelige behov, som vi alle har – diagnose eller ej.

Ifølge konceptmodellen for terapihaver udarbejdet af Københavns Universitet skal følgende kriterier være til stede, for at et grønt område har størst mulig værdi for os mennesker: Fredfyldt, åbent, socialt, rumdannende, kulturelt, trygt, artsrigt og vildt, hvor de sidste tre kriterier er særligt vigtige i en terapihave for stressramte, og det vi bedst kan efterligne i vores egne haver. Så haven skal hverken være et udstillingsvindue eller et plejekrævende statussymbol og dermed endnu en kilde til stress. Lige kanter og skarpe former signalerer krav, hvilket nogle mennesker også har behov for at udleve i deres have, men giv i det mindste dig selv et mindre rum i haven, hvor du bare kan være uden at få trang til at skride til handling. Det vil både naturen og den mentale hvile sætte stor pris på.

JO STØRRE NATURINDHOLD JO MINDRE STRESS

Vi mennesker er designede til at leve et liv nær naturen. Fysiologisk set har vi ikke ændret os, siden vi boede i jordhuler og derfor reagerer vi også på at bo i urbane miljøer langt fra både natur og noget naturligt. Er naturindholdet lavt i vores omgivelser, som for eksempel i en by eller et lejlighedskompleks, tvinges vi til at bruge vores intellekt og vores logik frem for vores sanser og instinkter, og det

I en blomstereng er der en rig summen af liv, hvilket bidrager til artsrigdom, som også er et af kriterierne for en menneskevenlig have.

◀ *Alle har brug for rekreation. Børn færdes mere og mere i en stressende verden og har også brug for frirum. Lad plænen stå uklippet til langt ind i foråret og lad børn, insekter og voksne nyde blomsterfloret. Fysisk stimulering giver mental adspredelse, der modvirker stress.*

▼ *Det er mentalt helende at forsvinde ind i naturen, men hvis ikke man har natur tæt på sig, kan man indrette sin have så naturliggende som muligt og opnå samme effekt.*

Lav små områder i haven, hvor man kan forsvinde, hvor der ikke stilles krav til lugning eller andet end blot at være til. Gerne med en bænk hvor man sidde og være omgivet af natur.

Gode råd til indretning af haven eller det rum i haven, der skal fungere som et fristed og ikke en stressfaktor:

- Sørg for at have flerårige, spiselige planter som frugttræer og bærbuske. De giver rigtig meget i forhold til indsatsen.
- Skab læ til at give oplevelsen af tryghed med træer eller et kvashegn.
- Anvend rå naturmaterialer til havemøbler og hegn i stedet for plastik eller trykimprægneret træ.
- Plant duftende stauder som kaprifolie, lavendel, natviol og duftsnebolle.
- Fjern ikke mosset i plænen, det er skønt at træde på med bare fødder.
- Lad hele eller dele af plænen vokse vildt og slå stier.
- Sæt løg og plant lavtvoksende planter (eksempelvis bellis, ærenpris, hvidkløver og viol) ud i græsplænen for at skabe liv og farver.
- Inviter de vilde dyr ind med fuglekasser, kvasbunker, stenbunker og et vandhul.
- Dyрк grøntsager og krydderurter i afgrænsede og overskuelige højbede.

LÆS MERE

Signe Wenneberg:
Haveterapi (2009)

Terapihaven Nacadia:
www.ku.dk

er stressende på sigt. Er naturindholdet højt fortæller vores instinkter os, at her kan vi overleve. Det signalerer tryghed og skønhed, så her kan vi slappe af. Os med haver har den kæmpe fordel, at vi har rigtig meget indflydelse på den natur, der er i vores umiddelbare nærhed. Vi præger vores haver og dermed også os selv med alt det vi gør – og endnu mere vigtigt: med alt det vi ikke gør!

Krydderurter er en skøn kilde til stimulering af duft- og smagssanserne og giver rigtig meget smag og duft på en overskuelig dyrkningsplads. De fleste er flerårige og er derfor langt mindre plejekrævende end etårige urter. ►

Julens rose

Den første stau­de der blomstrer i vores haver er julerosen. Allerede sidst i oktober kan enkelte sorter af julerose blomstrer. Andre blomstrer først i marts-april, så med juleroser kan man have blomstring til påske.

FORSKELLIGE ARTER AF HELLEBORUS

Julerose har det botaniske navn *Helleborus* og den hører til ranunkelfamilien. Det er ikke alle *Helleborus* som kaldes for julerose. Både påse­keklokke og stinkende nys­erod hører til *Helleborus* slægten.

Ingen andre stauder blomstrer så tidligt som julerose og det er blomstrings­tidspunktet omkring jul der har givet planten navnet julerose. Det drejer sig om arten *Helleborus niger*.

Blomsterne stikker frem over de næsten stedsegrønne, ofte let svedne, nærmest fodformede blade. Blomsten maser sig frem og tager ingen skade af hverken frost eller sne. Naturen har altid været god til at indrette sig efter de givne for-

hold. *Helleborus niger* har en sort rod­stok og artsnavnet niger betyder sort. Det er fra rod­stokken, stænglerne skyder til vejrs. Stænglerne når en højde på 20-30 cm og på disse kommer blomsterne. Blomsterfarven er rent hvid i den begyndende blomstring men bliver lidt rosa jo længere vi kommer hen på vinteren. I midten af blomsten sidder støv­bladene og honningbladene nærmest som en glorie med gule støvdragere.

De gamle blade bliver siddende vinteren igennem og falder først af når de nye blade kommer om foråret. Blad­pletter kan skæmme bladene men oftest planter man julerosen for dens smukke hvide blomst, og så må man leve med

nogle pletter på bladene. Det er karakteristisk, at de fleste *Helleborus* har vintergrønne blade og derfor indgår de i havens stedsegrønne bund. Det er fremragende bunddækkende planter, da bladene er forholdsvis store og vintergrønne. De nye blade kommer tidligt om foråret og giver ukrudtsfrø dårlige startmuligheder.

GOD I NÆRHEDEN AF FYR OG STEDESEGRØNNE

De fleste arter af *Helleborus* kommer fra kalkbjerge i Sydeuropa, hvor de gror i skovlysninger under træernes kroner, hvor jordbunden er både porøs og muldet. Det er disse forhold, man skal tilstræbe at efterligne i haver for at få den optimale vækst og blomstring. Så en veldrænet, muldrig jord er et godt sted at plante *Helleborus*.

I vore haver trives de godt i nærheden af fyr og andre stedsegrønne planter. De nedfaldne nåle danner et passende mikroklima, samt hindrer fordampning, så der hele tiden er tilpas fugtigt. De stedsegrønne planter giver samtidig mulighed for at *Helleborus* kan gro i halvskygge.

Sur jord, som der findes i surbundsbedet, kan de ikke lide, det skal være en kalkrig jord for at få et godt resultat.

SKAL IKKE PLANTES OM

Mange stauder vil gerne plantes om med års mellemrum. Det gælder ikke *Helleborus*, den har det allerbedst når den får lov til at vokse på samme plads år

efter år. Det er med til at gøre den til en nem staude. Da den ikke bliver højere end 30-40 cm kræver den heller ingen opbinding, så der er ikke noget arbejde med den, højest at fjerne nogle gamle, visne blade om foråret. Og så er det skønt at kunne plukke blomster i haven, i årets allermest blomsterfattige periode.

VELDRÆNET JORD

Når man planter *Helleborus* skal man sikre sig at jorden er veldrænet. Er jorden for tung og leret kan det være en fordel at komme singels evt. lecanødder i bunden af plantehullet, så der ikke kan stå vand. Stillestående vand omkring rødderne kan nemt resultere i rådne rødder og kan i yderste konsekvens få planten til helt at gå ud. Store mængder vand i efterårstiden kan være et problem og kommer der meget vand kan det være en fordel at beskytte de overjordiske dele med omvendte, store urtepotter.

NEMME AT FORMERE

Helleborus er nem at dele og det er en udmærket måde at formere planter på. En anden formeringsmetode er ved frø. Ofte kan man se små nye planter, som er fremkommet ved at moderplanten har smidt noget frø, som er spiret. Plukkes frø skal det sås straks efter modning for at opnå god spiring. De forskellige arter er villige til at krydse sig med hinanden, derfor kan der meget nemt opstå forskellige krydsninger og planterne kan få nye egenskaber. Vil man være sikker på ensartede planter sker formeringen ved deling af moderplanterne.

NEMME AT PLACERE

Da julerose blomstrer på et tidspunkt, hvor der ikke er meget andet der blomstrer i havens bund, er den nem at placere, blot der er gode jordbundsforhold.

En god placering er sammen med vinter- og stedsegrønne planter som hos bispæhue, hasselurt, vedbend, vinterglans, vintergrøn m.fl. En kombination med tidligt blomstrende løgvækster kan give et fint samspil.

DRIVNING

Man kan drive julerose i blomstring tidligere inde, end hvis de står i kolonihaven. Hvis man gerne vil kunne skære blomster til at sætte i vasen i december, skal man starte drivningen i starten af november.

Planterne graves op ude i haven. Sørg for at få en god rodklump med og sæt dem i store urtepotter eller en spand. Planterne sættes ind i væksthuset. Kan der holdes en jævn temperatur, eventuelt ved at bruge kunstig varme, så der kan holdes en gennemsnitstemperatur på 10 °C, vil der være blomstring midt i december.

Man kan vinteren igennem have planter til drivning; ikke blot julerose

men også andre arter af *Helleborus*, som påskeklokke.

Stinkende nyserod kan også meget nemt drives frem til blomstring, men planten har ikke uden grund navnet stinkende, så det er måske ikke den bedste duft, man opnår i væksthuset.

Fordelen ved drivning er bl.a. at stilken bliver længere, end hvis planten står på friland. Og den lange stilke gør den særdeles velegnet til at sætte i vase. Blomsterne er meget holdbare i vand og det kan svare sig at plukke små buketter. Juleroser sammen med grangrene kan være en god kombination.

Engang imellem kan man komme ud for at enkelte stilke ikke vil trække vand, så blomsten står og nikker, stænglen kan ikke holde sig oprejst. Så kan man ridse de nederste fem centimeter af stænglen med en nål; hvis det gøres meget let vil stænglen som regel kunne trække vand op.

HJÆLP! – hvad gør vi?

Selv om der er så stor plantevariation i en kolonihave, at planterne stort set kan klare sig selv uden fremmed hjælp i form af kemikalier når de angribes af sygdomme og skadedyr, er det dog også rart at vide, hvad det er, der ind imellem rammer planterne, så de ikke mere ligner sig selv.

PRIKSYGE PÅ ÆBLER

• *Iagttagelse:* Der kan udvikles små 1 mm store, indsunkne pletter. Kødet er ødelagt af utallige lysebrune pletter eller prikker. Angrebne frugter kan have en ubehagelig, let bitter smag. Ses især på træer med store frugter, ligeledes hos meget frugtbærende træer. Symptomer kan evt. dukke op medens æblerne sidder på træet, men normalt ses de først under lagring.

• *Årsag:* Træet mangler kalcium, hvorved små cellegrupper i kødet kollapser og brune pletter udvikles. Jordens kalciumindhold kan være helt i orden, men under tørre forhold kan træet ikke optage den nødvendige næring. Store frugter og meget frugtbærende træer er sårbare pga. af et stort kalciumbehov. Højt indhold af magnesium og kalium kan også give priksyge.

• *Hvad kan der gøres:* Vigtigt i tørre perioder at tilføre vand. Jorddækning under træerne sørger for, at jorden ikke tørrer ud. Sørg for jævn vækst ved at gøde med blandingsgødning med et lavt indhold af kvælstof (N).

KÅLBROK

• *Iagttagelse:* Rødderne svulmer op og hele rodsystemet kan blive helt forkrøblet. Bladene er blege, lyserøde, klorotiske og visner let, især i varmt vejr. De kan dog også visne selvom jorden er fugtig. Planterne giver et ringe udbytte, kan slå fuldstændig fejl. Det er især korsblomstfamilien – hvor kål hører til – som angribes af kålbrot. Dog kan enkelte pryddplanter som gyldenlak, levkøj og snepude (*Iberis*) angribes, lige som ukrudtsplanterne agersennep, hyrdetaske og kiddike er modtagelige.

• *Årsag:* Det skyldes en jordbåren slimsvamp, som kan forblive i jorden i over 20 år, selvom der ikke har været dyrket nogen af værtsplanterne på arealet. Kålbrot er den værste sygdom hos kål. Når de angrebne rødder går i opløsning, frigives der mængder af sporer. Og sygdommen spredes nemt ved jord under fodtøj, redskaber, trillebører, kompost, indkøbte planter m.m. Sur, våd, vandlidende jord giver størst fare for angreb.

• *Hvad kan der gøres:* Sørg for god dræning, giv jorden kalk for at undgå angreb. Alt inficeret materiale skal omgående brændes inden rødderne begynder at opløses. Undgå spredning med fodtøj og have-redskaber. Lav selv planter i 5 cm pletter (brug indkøbt, ren jord) med kun en plante i hver plette. Indkøbte planter undersøges nøje inden plantning. Lug grundigt.

BARKNEKROSE PÅ HINDBÆR

• *Iagttagelse:* Nogle skud eller hele planten visner ned i løbet af sommeren. Ved grunden af stænglerne sker en infektion som brunfarver barken og får den til at løsne sig. Samtidig bliver stænglerne skøre og knækker nemt. Der udvikles ganske små, sorte svampefrugtlegemer som udskiller sporer.

• *Årsag:* En svamp, der nemt spredes med vinden men også ved regn- eller vandstænk. Infektion forgår oftest fremkaldt af galmyg. Men også nattefrost om foråret eller ved beskæring kan være infektionssted for svampen. Svampen kan overleve på inficeret planteaffald.

• *Hvad kan der gøres:* Beskæring og omhyggelig formning af planterne for at undgå infektion og sikre lys og luft i bunden af planten. Er det muligt beskyttes planterne mod frost. Bekæmp skadedyr (evt. med insektsæbe) der kan frembringe sår, hvor igennem svampen kan trænge ind.

Er der alligevel opstået infektion, fjernes angrebne stængler og andet misfarvet helt nede ved rodhalsen.

Nordeuropas største haveforening

Som opfølgning på TV2 Lorrys udsendelser hen over sommeren om haveforeninger i Hovedstadsregionerne vil jeg gerne her uddybe kendskabet til Sommerbyen Ejby.

Vores haveforening består af 967 parceller og ligger i Ejby, Glostrup Kommune. Vi er naboer til 5 andre haveforeninger. Samtidig er vi så heldige at støde op til en hestefold, hvor børnene elsker at betragte alle hestene. Haveforeningen er bygget op sådan, at vi har mange grønne områder. Vi er også begunstiget med en lille sø med et rigt fugleliv.

STARTEN

Det hele begyndte i 1961, hvor 3 foreninger flyttede hertil. De blev hjemløse fra Gladsaxe, Husum og Tingbjerg, da der skulle skabes plads til TV-Byen og til socialt boligbyggeri i Tingbjerg med ca. 3.000 boliger som led i sanering på Nørrebro.

3 foreninger med hver sin bestyrelse var dog ikke holdbart i længden. Derfor besluttede man at lave en stor forening. Der var kun to formandskandidater, nemlig Villy Torholt og den senere berømte Preben Møller Hansen. Få uger før generalforsamlingen trak Preben sig, fordi han blev tilbudt at blive formand for Sømændenes Forbund.

I Sommerbyens spæde start var der mange børn, så blev der både spillet fodbold og håndbold. Det var lige fra de helt små til oldboysspillere. I det hele taget var der mange sports- og sociale arrangementer dengang.

NUTIDEN

Man ser ikke mange børn i Sommerbyen mere. Først og fremmest skyldes det nok at hovedparten af beboerne hører til den ældre generation. Dernæst er der så mange tilbud til børn i dag, at det er svært for forældrene at hive dem med i kolonihavehuset.

I stedet har den ældre generation taget over, derfor er det nu petanque der dominerer de sportslige aktiviteter. Spor-

ten, der er en selvstændig afdeling af foreningen, arrangerer også "Ejbyløbet", en årlig familiencykeltur samt et loppemarked. For 5 år siden købte vi en minigolfbane. Det er blevet så stor en succes, at der i år blev afholdt Danmarksmesterskab på vores bane. Endelig har vi også en dartklub.

Vi har et stort telt med plads til 260 mennesker. Her afholder foreningens festudvalg bankospil hver fredag sommeren igennem samt en årlig pensionistfest.

Vi har også en hyggeklub for det lidt mere modne publikum. De besøger kulturelle arrangementer; sejler på Bagsværd Sø, tager til bowling, på ture til udlandet o.m.a.

Endelig har vi en støtteforening der hedder Søens Folk. De afholder musikarrangementer med mad og drikke ved vores sø. Der er også en årlig fisketur samt andre tiltag.

Når jeg tænker tilbage på dengang jeg købte kolonihaven i 1986, så har husene også undergået en mærkbar forbedring – godt hjulpet på vej af en fremsynet kommune. Vi må i dag have 63 m² hovedhus. Hvor der før var mange huse, som var bygget af for hånden værende materialer, så ser man i dag det ene flotte "sommerhus" skyde op efter det andet.

Det har så til gengæld betydet, at noget af charmen er forsvundet.

Jeg kan her ikke lade være med at sende en venlig tanke til Svend Auken, der i 2001 fik et flertal i Folketinget til fordel for "varige haver".

En så stor forening har selvfølgelig også sit eget medlemsblad. Derigennem får medlemmerne alle officielle informationer. Vi har også en hjemmeside, hvor bladet også lægges på, se evt. www.sommerbyenejby.dk.

Sommerbyen som den præsenterer sig set udefra.

125 års jubilar i nær kontakt med det omgivende samfund

Tekst og foto: Preben Sørensen

På besøg i haveforeningen Vennelyst på Amager – som så mange andre.

Haveforeningen Vennelyst på Kløvermarksvej på Amager kan fejre sit 125 års jubilæum i 2017 og det vil blive fejret med maner ved foreningens årlige sommerfest, fortæller foreningens formand de sidste 12 år, *Ulla Nørgaard*.

Vi har besøg af mange Christianshav- nere og grupper af børnehavnebørn, som bl.a. hygger sig på vores egen legeplads ligesom et gammelt medlem af haveforeningen, som tidligere var guide på Christianshavn, inddraget Vennelyst i sine turistikrydstogter i København og kan fortælle gode historier om de enkelte huse.

KENDTE ANSIGTER PÅ VISIT

En anden årlig kær gæst er Peter Sabroe Klubben, bestående af journalister og andre mediefolk med en socialdemokratisk holdning, som siden 2002 har holdt sit sommermøde i Vennelyst i samarbej-

Vennelyst-formanden, Ulla Nørgaard, og klubformanden, Karl Vilhelm Christiansen i en uformel snak om det mangeårige samarbejde. Blandt mødedeltagerne var Gladsaxes tidligere borgmester Tove Smidt og de tidligere ministre Birte Weiss og Jytte Hilden. Også medlemmer af Vennelyst-bestyrelsen deltog i sommermødet og til venstre ses mødets taler, LO-formand Lizette Risgaard.

de med – og med deltagelse af – Vennelyst's bestyrelse.

– Vi kan godt lide samværet med klubbens medlemmer og får samtidig mulighed for at møde kendte ansigter, som indledere ved disse møder. Svend Auken var den første gæst ved sommermøderne og siden har en række kendte politikere været indledere, bl.a. Københavns tidligere- og nuværende overborgmestre, Ritt Bjerregaard og Frank Jensen samt S-formand Mette Frederiksen.

– En særlig populær gæst og medlem af klubben var Anker Jørgensen, der altid blev forsinket i sin ankomst til Skyttehuset, fordi beboerne i haverne undervejs naturligvis skulle hilse på – og have en snak med Anker, fortæller klubbens mangeårige formand, *Karl Vilhelm Christiansen*.

– Klubben har også enkelte år holdt julefrokoster med indledere i Vennelyst og vores møder her har altid været en succes, som vores medlemmer har glædet sig til. Vi ser frem til at fortsætte det gode samarbejde med Vennelyst-bestyrelsen, siger Sabroe klubbens formand.

Indlederen ved dette års sommermøde var den nye LO-formand, *Lizette Risgaard*, der orienterede om temaet "En fagbevægelse i bevægelse" og besvarede en række spørgsmål fra deltagerne.

Lizette Risgaard i gang med sit indlæg ved mødet i Skyttehuset.

EN FREMRAGENDE IDÉ

– Jeg er glad for, at du vil omtale arrangement i Havebladet – og jeg synes det er en fremragende ide at bruge kolonihaverne som forsamlingshuse, sagde LO-formand Lizette Risgaard efter hendes deltagelse i sommermødet i Vennelyst, og hun fortsatte:

– Vi har brug for en god – og ja, endnu bedre – folkelig debat og samtale. Og det kan Koloni-Danmark i den grad bidrage til. Kolonihaverne har traditionelt givet folk med færre midler mulighed for at få lys, luft og grønt – altså et godt liv. Det har været – og er – super vigtigt, understregede LO-formanden.

LIDT HISTORIE

Vennelyst er en af de allerførste københavnske haveforeninger. Den blev grundlagt i 1892 af Det Københavnske Haveselskab på jord lejet af Københavns kommune og Krigsministeriet. Haveforeningens arealer er omfattet af en historisk beskyttelseslinie og kan ikke sælges hverken til private- eller offentlige anlæg. Vennelyst har selv påtaget sig at bevare "Søtter" som eet af landets mindste kolonihavehuse. Desuden har Kolonihaveforbundet lejet en have og sørger dér for bevarelsen af Kuppelhuset.

KONSULENTMØDE 2016

Gennem mange år har konsulenterne en gang årligt samledes til fagligt møde rundt om i landet og med jævne mellemrum i udlandet. I år var mødet henlagt til Alphen à Rhine i Holland i dagene 1. til 3. september 2016 med deltagelse af forbundsformand Preben Jacobsen, repræsentant fra Hovedbestyrelsen samt medlem af Konsulentudvalget, Peter Rønning-Bæk og 19 konsulenter fra hele landet. Konsulenterne lægger stor vægt på dette møde hvis formål er at samle landets konsulenter og forbundets ledelse til en orientering og faglig snak om aktuelle emner og arbejdsopgaver rundt omkring i kredsene og i forbundet samt at foretage studieture til haveforeninger og producenter af planter mv. til kolonihaver.

ORIENTERING FRA KOLONIHAVEFORBUNDET

Preben Jacobsen orienterede om den foregående periode, der har været arbejdskrævende med fortsat udvikling og

implementering af IT værktøjerne, vejledninger, kloakeringssager, byggerier og vurderinger. Vi ser en fortsat stigende interesse fra nye unge medlemmer, især indenfor det grønne og det alternative. Havepræmieringsordningerne og hvordan de fungerer i praksis kan stadig give anledning til debat.

ALTID NOGET AT LÆRE

Kolonister drage nytte af dette årlige møde, for dels lærer konsulenterne altid nye, faglige ting på mødet, dels styrkes det interne netværk, der fx gør det muligt altid at kunne søge faglig hjælp hos en kollega. Studieturene til udlandet sætter fokus på hvordan kolonihavelivet foregår andre steder og er med til at præge rådgivningen overfor de danske kolonister.

Vinteren har meldt sin ankomst og "kolonihave-sæsonen" er officielt ovre, den faste sommerresidens er nu blevet en weekend vinterhytte – med eller måske med ønske om – brændeovn.

Af Thomas Hermann Lang, jurist, Kolonihaveforbundet

Når jura går op i røg – BRÆNDEOVN I KOLONIHAVEN

FØR

Inden man installerer sin brændeovn skal man sikre sig, at dette ikke strider imod regler internt i foreningen eller andre regler, som foreningen kan være pålagt. Det er ikke usædvanligt, at udlejer eller foreningens generalforsamling har vedtaget et forbud imod brændeovne. Derfor skal man altid henvende sig hos sin bestyrelse inden man påbegynder installation af brændeovn. At høre naboen om eventuelle indvendinger kan heller ikke skade det gode naboskab.

Når man skal finde en brændeovn er det vigtigt at sikre sig, at der foreligger en prøvningsattest på den pågældende ovn. Prøvningsattester bruges til at dokumentere, at en brændeovn overholder de lovgivningsmæssige krav til maksimal udledning. Krav til brændeovnes udledning bliver skærpet yderligere for brændeovne købt efter d. 26. januar 2017.

Man må gerne selv installere brændeovn, men den skal synes af en skorstensfejer før ibrugtagning finder sted og brændeovnen skal ligeledes registreres i BBR, hvis huset er registreret i BBR.

UNDER

Inden europallen eller andre former for tvivlsomt brændsel bliver lagt i brændeovnen er det en god idé at gøre sig bekendt med Kommunens forskrift for fyring. Overholdelse af forskrifter er godt for både brændeovn, miljø og naboer.

Det er lovpligtigt at få sin skorsten til brændeovnen rensset minimum én gang om året. Rensning er vigtigt både for ens

egen og ens naboers sikkerhed. Manglende rensning kan medføre skorstensbrand med efterfølgende ildebrand/kulilteforgiftning, hvor kolonihaver i kraft af tæt bebyggelse er særligt udsatte. I lande uden pligt til årlig rensning dør langt flere mennesker af kulilteforgiftning.

EFTER

Når man fjerner sin brændeovn og skorsten skal man huske at afmelde den hos den lokale skorstensfejermester og opdatere BBR. På den måde bliver der ikke længere pålagt skorstensfejergebyr på ens ejendomsskattebillet. Husk i øvrigt, at brændeovne ved videresalg skal opfylde gældende udledningskrav – i modsat fald skal de bortskaffes som affald.

God fyringslyst!

RELEVANT LOVGIVNING

- Bygningsreglementet Kapitel: 8.5.1.3.
- Bekendtgørelse nr. 239 af 27/04/1993 om brandværnsforanstaltninger for skorstene og ildsteder.
- Bekendtgørelse nr. 1461 af 07/12/2015 om regulering af luftforurening fra fyringsanlæg til fast brændsel under 1 MW.
- Bekendtgørelse nr. 84 af 26/01/2016 om biomasseaffald.

MØDE I HOVEDBESTYRELSEN

Hovedbestyrelsen holdt sit efterårsmøde i slutningen af september.

Der blev budt velkommen til de nye medlemmer, som er André Just Vedgren fra Hovedstaden Syd og Ebba Sørensen fra Midt- og Østsjælland Kreds.

Preben Jacobsen ønskede endvidere Hans Larsen tillykke med hans æresmedlemskab. Hans Larsen takkede for udnævnelsen, som han er stolt af, og som han har arbejdet for siden 1976.

Preben Jacobsen oplyste endvidere, at Frede Christensen er udtrådt af Hovedbestyrelsen, da han har solgt sin have. Frede Christensen har været medlem af Hovedbestyrelsen i 12 år og han opfylder derfor betingelserne for æresmedlemskab. Frede Christensen blev herefter også udnævnt som æresmedlem.

BUDGET 2017

Hovedbestyrelsen vedtog budgettet for 2017. Budgettet er som udgangspunkt prisfremskrevet. Herudover er der sat ekstra penge af til IT-udvikling, da det forventes, at vurderingssystemet skal ændres grundlæggende i 2017. Endvidere er der sat penge af til toiletrenovering på Forbundskontoret samt "Study session" i det internationale Kolonihaveforbund. Study session skal afholdes i Danmark i 2017. Der er brugerbetaling for arrangementet, men der er tradition for, at værtslandet giver en middag eller lignende i forbindelse med arrangementet. Kuppelhuset i Vennelyst skal renoveres for en større sum penge i 2017. Dette er ikke sat ind i budgettet da Forbundskontoret i første omgang søger midler i relevante fonde.

KOMMENDE KURSER

Hovedbestyrelsen drøftede også hvilke kursusbehov, der er i foreninger og kredse i 2017. Udover de eksisterende kurser vil der blive arbejdet på at etablere konflikthåndteringskurser eller andre muligheder for konfliktmægling.

Som en forlængelse heraf var der i Hovedbestyrelsen enighed om, at der generelt mangler nogle spilleregler for, hvordan vi opfører os overfor hinanden og overfor samarbejdspartnere i kommuner mv. Medlemmerne har krav på at få en fornemmelse af, hvad de kan forvente sig af kredsen og Kolonihaveforbundet. Der vil derfor blive arbejdet videre med sådanne spilleregler.

UDVALG UNDER HOVEDBESTYRELSEN

Hovedbestyrelsen nedsatte også 3 nye udvalg: Udvalget om stiftelse af andelshaver som skal arbejde med en drejebog for køb af jorden i de tilfælde, hvor jordejer sætter jorden til salg.

Udvalg om ankenævn som skal arbejde med et kongresforslag om et internt klagenævn i Kolonihaveforbundet.

Udvalg for nye haveformer som skal arbejde med nye måder at dyrke haver på og komme med ideer, der tager hensyn til de forskellige behov der er, f.eks. haver til fællesdyrkning, midlertidige haver, taghaver, økohaver, mobile haver og andre alternative dyrkningsmuligheder.

IT-UDVIKLINGEN I KOLONIHAVEFORBUNDET

Der blev også orienteret om IT-udviklingen. Resten af 2016 er fokus primært på Forbundskontoret, som skifter driftsleverandør og medlemssystem. Efter nytår vil fokus være på foreningerne, som også skal skifte medlemssystem i det nye år. Herudover skal der arbejdes med en ny hjemmeside og et nyt vurderingssystem i 2017.

fortsat...

Hvad laver de på det der Forbunds kontor?

I sidste nummer fortalte vi om, hvad medarbejderne på Forbunds-kontoret laver i dagligdagen. I dette nummer vil vi fokusere på, hvad Forbundsledelsen laver, når de ikke er til møder med Hovedbestyrelsen og diverse udvalg.

Både Forbundsformand Preben Jacobsen og Direktør Ditte Jensen har en lang række opgaver i det daglige, men de varierer ofte over tid, da der er mange forskellige opgaver om mange forskellige emner.

Den tavle som benyttes på Forbunds-kontoret til at holde styr på alle de forskellige opgaver, som Forbundet håndterer.

FORBUNDSFORMANDEN

Forbundsformand Preben Jacobsen tager sig af alle henvendelser og problemstillinger af organisationspolitisk karakter. Det kan f.eks. være forhandlinger med jordejere eller politikere om f.eks. ulovligt byggeri eller finansiering af kloakering. Det kan også være mere interne problemstillinger i kredsene eller på tværs af kredse som skal løses.

En typisk uge for Preben Jacobsen ser eksempelvis således ud

MANDAG

- Møde med Rødovre Kommune, alle foreninger i Rødovre Kommune og jordejer om kloakering i kommunens kolonihaver
- Planlægning af temadag for Hovedbestyrelsen

TIRSDAG

- Planlægning af international Study session i det internationale Kolonihaveforbund
- Møde med borgmesteren i en kommune om ulovligt byggeri

ONSDAG

- Møde med en jordejer i Thisted om betingelser for salg af jorden til foreningen

TORSdag

- Møde i Købs- og Salgsudvalget
- Deltagelse i generalforsamling i en forening

FREDAG

- Forhandlinger med en kommune om en dispensationsaftale vedr. ulovligt byggeri
- Indhente tilbud på restaurering af Kuppelhuset i Vennelyst

DIREKTØREN

Direktør Ditte Jensen varetager den administrative ledelse af Forbunds-kontoret. Det betyder bl.a., at hun varetager den daglige personaleledelse for medarbejderne på Forbunds-kontoret. Det er også Ditte Jensen, der har ansvaret for Forbundets økonomi og IT. Ditte Jensen varetager derudover en række forhandlinger med jordejere om kontrakter, kloakering, dræn mv. Endvidere varetager Ditte Jensen en række juridiske opgaver på kontoret såsom besvarelse af henvendelser fra foreninger og kredse, udarbejdelse af vejledninger, høringssvar mv.

En typisk uge for Ditte Jensen ser eksempelvis således ud

MANDAG

- Møde med leverandør af nyt medlemssystem
- Møde med Nyborg Kommune om evt. nedlæggelse af kolonihaver

TIRSDAG

- Medarbejdersamtale
- Dialog med Letbanen om de forventede påvirkninger for Kolonihaver
- Møde med foreningerne i Slagelse og Korsør Kommuner om bemærkninger til kommunens udkast til ny lejekontrakt

ONSDAG

- Udarbejdelse af nyt afsnit til bestyrelsesvejledningen og artikler til Havebladet
- Møde med staten som jordejer om standarddeklaration for haver på statsjord

TORSdag

- Udarbejdelse af materiale til Hovedbestyrelsen
- Møde med en forening om en konkret juridisk sag

FREDAG

- Udarbejdelse af høringssvar til lovforslag om BFE-registrering af kolonihavehuse
- Udarbejdelse af brev til Folketingets retsudvalg om tinglysningsproblemstillinger på kolonihaveområdet

Udvalgsmøder i kolonihave- forbundet

Forretningsudvalget har afholdt møder om den daglige ledelse. De større problemstillinger er behandlet i Hovedbestyrelsen, så der henvises til beskrivelsen fra Hovedbestyrelsesmødet.

Købs- og Salgsudvalget har arbejdet med at fastlægge, hvordan kloakering skal medtages i vurderings- og salgspriser. Der vil komme en vejledning ud om dette i forbindelse med opdatering af hjælpepekster og vurderingsdokumenter d. 1. januar 2017.

Købs- og Salgsudvalget nedsatte også et underudvalg, der skal se på alle regler vedr. el, da nogle af reglerne muligvis ikke er hensigtsmæssige.

Købs- og Salgsudvalget er derudover i gang med at se på vurdering af skruefundamenter og havepavillioner.

Udvalget om andelshaver har afholdt et opstartsmøde, hvor det blev aftalt, hvad udvalget skal arbejde videre med. Arbejdet vil for alvor gå i gang i løbet af efteråret.

Konsulentudvalget har været på den årlige konsulenttur, som i år gik til Holland. Herudover arbejder udvalget med, hvordan konsulenterne kan bruges på nye måder, men problemet er ofte, at de koster penge.

Redaktionsudvalget arbejder med forskellige nye tiltag, f.eks. flere lokale historier og tips og ideer fra medlemmerne samt Alt mellem himmel og jord. Det overvejes også, om der kan annonceres mere bredt, så vi kan få flere annoncører til bladet.

IT-udvalget arbejder pt. med det nye medlemssystem og er også i gang med at definere ønsker til en ny Forbundshjemmeside.

Vurderingsundervisningsudvalget er i gang med at planlægge undervisning af vurderingsinstruktører i 2017.

Kongresudvalget har ikke holdt møde endnu.

KRYDSORD

Hvilke skadedyr kaldes også "Hvide fluer"?											
5 2016	START	SPANIEN		FILTER	EN	FISK	JORD	STONE	BÆLTER	FORFRA	FUGLE
PLANTE											9
ANB.		TYSK ÆG TONE		8	STRYGE TRØS- TER			FUGL ILTKRÆ- VENDE			
JEG				SØHELT PLANTE		5				START	
?	7		12				FYRSTE FISK	11		1	
DES- SERT			FÆRDIG STED- NAVN			VENEN PART					BUSK
VITA- MIN		BIORD UDBRUD		2	ORGANI- SATION RUM				DRIK SVIM- MEL	6	
LEGE- TØJ							UNGER				
TID- LIGERE			3	DIGT		10					4

Hvis du løser krydsordet og sender løsningen på ordet med spørgsmålstegnet til Kolonihaveforbundet, enten på postadressen Frederikssundsvej 304 A, 2700 Brønshøj, eller på mail-adressen info@kolonihave.dk, deltager du i lodtrækningen om tre præmier, der i år udloddes af Nelson Garden. Løsningen skal være Kolonihaveforbundet i hænde senest 23.1.2017 (vi er kun ude efter ordet med spørgsmålstegnet).

Præmierne i Havebladet nr. 5.2016 til tre vindere er:

1 foderautomat Style nødder og
en pose med 2,5 kg jordnødder

Nelson Garden er et af nordens største frø-firmaer. Ud over løg sælges blomster- og spiseløg, tilhører til forkultivering af frø og en mængde spændende produkter inden for plantebelysning, opbinding, handsker og haveværktøj. Du finder Nelson Gardens produkter i havecentre, dagligvarebutikker og byggemarkeder over hele landet. Se mere på: www.nelsongarden.dk eller ring 2048 9800 for nærmere info.

Løsningen i Havebladet nr. 4.2016 er: "purløg".

Vinderne

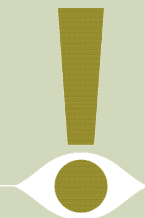
Birte Skaaning, Charlottenlund

Tage Mogensen, Fredericia

Inge Lis Olsen, Slagelse

Alle 3 vindere får snarest deres præmie tilsendt.

Kattepolitik for H/F Romaltparken, Randers

DIT SYNSPUNKT

Dit synspunkt er en rubrik hvor DU har mulighed for at komme til orde med debatindlæg – dog ikke personrelaterede. Indlæggene vil ikke blive kommenteret. Afkortning kan være nødvendig.

I vores haveforening har vildkatte været en stadig voksende udfordring for vores medlemmer igennem de senere år. På opfordring fra vores medlemmer vedtog vores bestyrelse derfor at gøre en indsats for at hjælpe. Vildkattens liv er et hårdt liv. Det kan til nød gå om sommeren, men om vinteren er det direkte vanrøgt. De stakkels vildkatte lider – ingen madsteder, ingen varme og det er kun naturens love som gælder. De stærke vildkatte overlever, men de svage vildkatte og deres killinger går til – de sulter/fryser ihjel og må slås om den sparsomme mad for at overleve. Vildkatte har været og er selv sagt også til gene for vores medlemmer i og med at de søger ind i haver, hvor de er uønskede, slår sig ned og får killinger i udhuse, under terrasser og hvor de ellers kan finde læ.

For at finde ud af hvilke muligheder som fandtes kontaktede vores bestyrelse Dyrenes Beskyttelse og Kattens Værn for råd og vejledning. Det var muligt at få praktisk hjælp i form af pjecer, plakater og lån af kasse til indfangning af vildkatte og Dyrenes Beskyttelse oplyste, at de gratis henter/indfanger syge eller vanrøgtede vildkatte, men derudover er al hjælp til vildkatte for det enkelte medlems egen regning. Kattens Værn udlåner ligeledes gratis kasser til indfangning, men desværre er anden form for hjælp imod betaling af gebyr til Kattens Værn og der er egen betaling til dyrlægen. Dette skyldes at Randers Kommune ikke længere yder bidrag til Kattens Værn.

I vores forening valgte vi at nedsætte en intern "Katte-gruppe", som skulle hjælpe de hjemløse vildkatte.

Gruppen kontaktede kommunens dyrlæger for at få et favorabelt tilbud vedrørende neutralisering, aflivning etc. Vi var heldige at få et særligt godt tilbud fra Hornbæk Dyrelægehospital. Der blev herefter udarbejdet en vild-kattepolitik for vores forening, som blev godkendt af foreningens bestyrelse. Af denne fremgår det, at ingen medlemmer må fodre vildkatte, at hus-katte *skal* være øremærket og neutraliseret og at vores medlem selv skal tage ansvar for den vild-kat som fodres – bevidst eller ubevidst.

Der blev skrevet et indlæg til vores Østjylland Kreds medlemsblad HaveNyt og et internt opslag til vores medlemmer i foreningen.

Herefter gik gruppen i gang. Dyrlægen og Kattens Værn udlånte gratis kasser til indfangning og i efteråret 2015 blev der fjernet mange voksne vildkatte og deres killinger fra vores koloni. Selve indfangningen, transport til dyrlægen og udgiften til dyrlægen blev betalt af de medlemmer, som er i "Katte-gruppen".

Foreningen har her i oktober haft besøg af repræsentanter fra Dyrenes Beskyttelse for at følge op på gruppens arbejde. Ved den lejlighed har vi fået nye, gode råd til at holde bestanden af vildkatte nede.

Igennem sommeren 2016 er der desværre, men naturligvis, kommet nye vildkatte til og Katte-gruppen skal atter i gang. Derfor opfordres vores medlemmer til at kontakte os via telefon 20 85 43 50, hvis de ved af, hvor der er vildkatte i vores forening, således at vi sammen kan gøre vores bedste for at hjælpe vildkattene og vores medlemmer. På sigt skal det gerne blive sådan, at de vildkatte vi har i foreningen, *ikke* får et kummerligt liv og at vores medlemmer *ikke* føler sig unødigt generet.

Bestyrelsen og Katte-gruppen vil gerne sige tak for den støtte og opbakning vi har fået undervejs – tak til vores medlemmer, Dyrenes Beskyttelse, Kattens Værn og Hornbæk Dyrehospital. Vi kan kun opfordre andre haveforeninger, som har en udfordring som vores, til at hjælpe hvis det er muligt.

Venligst H/F Romaltparkens bestyrelse
og kattegruppe

Kolonihaveforbundet ønsker TIL LYKKE

THISTED

125 år for H/F Amager

En af Danmarks ældste haveforeninger, H/F Amager, blev grundlagt i 1891 og fejrede derfor 125 års jubilæum i 2016. Haveforeningen blev grundlagt af Thisted Arbejderforening, Danmarks første brugsforening.

De 66 havelodder ligger tæt ved åen midt i Thisted på jord der var i COOP's eje indtil 2016, hvor den solgtes til et lokalt byggefirma. Kontrakterne for havelejerne udløber i 2017 og der arbejdes på en forlængelse.

Bestyrelsen

HORSENS

Fejring af Haveselskabet Langmarkens 100 års jubilæum

For 100 år siden, d. 22. oktober 1916, blev Haveselskabet Langmarken stiftet. I 1916 var det Horsens største Haveforening med 163 haver og havde adresse til Langemarksvej, hvorfra navnet stammer.

Jubilæet fejredes i Skyttehuset, Krudthusvej 16, Horsens, lørdag d. 22. oktober kl. 12-15 med åbent hus/inviteret arrangement, med lidt mundgodt og tilhørende drikkevarer. 6 af havens piger lavede en kage hver, som man lavede dem for 100 år siden, der var et diasshow med gamle billeder fra haven og området samt andet info fra tiden i haveforeningen samt levende musik ved tidligere medlem af Haveforeningen Peter Houmøller.

Venlig hilsen Bestyrelsen

ODENSE

70 års jubilæum for H/F Hedvigslund

Lørdag den 13. august afholdt H/F Hedvigslund reception i Thurøgade 80, Odense C, i anledning af haveforeningens 70 års fødselsdag.

KØBENHAVN

50 års jubilæum for Jørgen Skjerk

H/F 4. Maj har fejret Jørgen Skjerk's 50 års jubilæum som havemedlem. Jørgen Skjerk (årgang 1927) har foreningens ældste hus og til trods for sin alder kommer han i sin have næsten hver dag. Jørgen Skjerk er kendt for at have udgivet små hæfter, men indtil dette tidspunkt har han endnu ikke udgivet digte af H.C.Andersen.

*Et stort til lykke med jubilæet
fra H/F 4. maj. bestyrelsen*

SLAGELSE

40 års jubilæum for Ebba Pedersen

Ebba Pedersen kunne i år fejre sit 40 års jubilæum i H/F Etterbjerg.

Jan Michelsen, formand

SØNDERBORG

Sensommerglimt

Fra en nyanlagt pergula i en præmiehave i Sønderborg.

FOTO: INGE SØRENSEN.

Dorte fra have nr. 2 forestår åbningen af toiletbygningen.

ODENSE

Ny toiletbygning

Haveforeningen Vibelund, Bolbro, Odense V, har netop indviet deres nye toiletbygning, der blev stillet ønske om på generalforsamlingen i 2015. Derefter har bestyrelsen arbejdet med at udforme et forslag til ombygning af foreningshuset så det også kunne rumme ikke mindre end 3 toiletter og et pissoir samt en lille gang med en håndvask. Forslaget blev vedtaget på generalforsamlingen i feb. 2016 og de nødvendige tilladelser indhentet, så byggeriet kunne komme i gang kort før pinse. Der blev nedgravet en 5,5 m³ samletank og støbt fundament. Men så lå byggeriet stille et par måneder da en tømrer sprang fra, nr. 2 var alt for dyr og der gik lidt tid inden nr. 3 havde tid, men nu står bygningen der og der blev holdt indvielse d. 17. september 2016, med overrivning af fletning lavet af toiletpapir, i stedet for at klippe en rød snor over. Efterfølgende var der inviteret til brunch i teltet, som denne gang var sat op ved petanquebanen, der var repræsentanter fra Odense Havelodsselskab, håndværkere og endelig en pæn del af haveforeningens medlemmer. Et par af vore piger/koner stod for den kulinariske del af festen, der var røræg med pølser, lun hjemmelavet leverpostej med bacon og champignon, ost, hjemmelavet rygeostsalat og pålæg, desuden var der kaffe, te, juice, øl, vin, vand og kakaomælk. Det skal de have en stor tak for. En lokal bager havde leveret rundstykker og rugbrød til en favorabel pris.

Jørgen Erik Jørgensen, formand, Haveforeningen Vibelund

Foreningshuset før.

Foreningshuset efter.

HVIDOVRE

Blomstrende palmelilje

Lis og Jørgen Hansen, H/F Sundbo i Hvidovre har et flot, blomstrende eksemplar af en palmelilje i deres have. Det er en art med brogede blade, *Yucca gloriosa* 'Variegata'. Den er på nordgrænsen her i landet, kommer fra de varme områder af Amerika og trives i et bed med luftig og let jord. Der er en anden art, *Yucca filamentosa* med grønne blade og let trævlende bladrande, der er mere almindelig i vore haver. I modsætning til *Agave*, der blomstrer med mange års mellemrum, er *Yucca* villig til at blomstre med meget velduftende blomster.

VALBY

Velkommen til Arbejderboligernes Haveforening

Kolonihaveforbundet byder velkommen til Arbejderboligernes Haveforening, der pr. 1.7.2016 er blevet medlem af Kolonihaveforbundet. Igen. Haveforeningen, der også kaldes Gasværksarbejdernes Haveforening, er en lille haveforening med 15 haver i Valby, der i en periode har været ude af Kolonihaveforbundet, men da forbundet fejrede sit 25 års jubilæum i 1933 var foreningen medlem.

Red.

EFTERLYSNING!

– Har du lyst til at bidrage til Havebladet?

Der er ikke ret mange mennesker, der er så opfindsomme som kolonister. Ikke mindst med alt, hvad der har med de praktiske ting i kolonihaven at gøre – både ude og inde. Har du en god ide, som du selv og evt. også din familie og venner har haft glæde af, vil vi gerne høre om det. Ligeledes hvis du har en god måde at lave småreparationer på, enten ude eller inde. Fortæl os om det, tag et billede af det, send det ind til os på gb@kolonihave.dk eller til Kolonihaveforbundet, Frederikssundsvej 304A, 2700 Brønshøj. Alt har interesse. Bare det ikke er alt for indviklet at gennemføre.

Red.

Forkert navn og adresse på havebladet ?

Husk at alle rettelser vedr. medlemsnavn og adresse skal ske til din egen haveforenings bestyrelse.

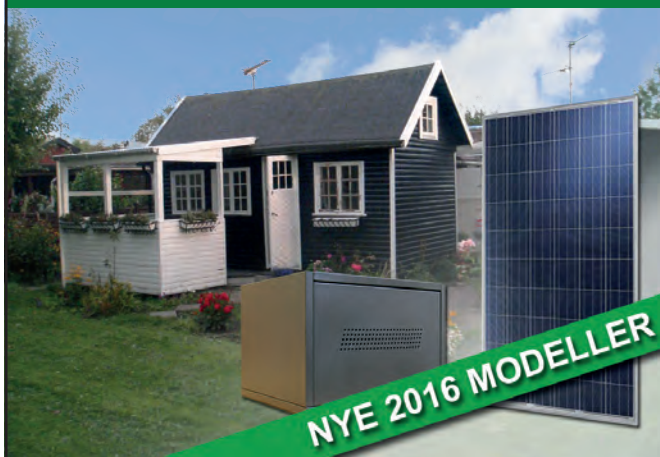
Red.

Tak for i år og på gensyn

Dette nummer er sidste udgave af Havebladet 2012. Vi glæder os til at vende tilbage med første nummer af Havebladet i slutningen af marts 2013.

Red.

220V I FRITIDSHUSET Til lys, køleskab, tv

NYE 2016 MODELLER

SOLCELLEANLÆG

Solcelleanlæg fra Viva Energi leverer 220V til fx køleskab, tv, lamper, mobil, pc, kaffemaskine og støvsuger.

INTRODUKTIONSPRISER!

Nye 2016 modeller med kontrolplade, der har forbedret batteriladeprofil, og hvor du nu kan holde øje med både produktion og forbrug.

I denne måned til introduktionspriser! SPAR OP TIL KR. 2450,-

Solpakke 800Wh/600W

kr. 9.999,-

Til alm. køleskab, lys, tv, pc, mobiltlf, iPad.

Strøm nok i højsommer og weekender.

250-255W panel (1x1,65m), 220V (600/1200Wh), 2,4kWh batterilager. Nr. 1369. Normalpris: 10.999,-

SPAR 1000,-

Solpakke 1.7KWh/600W

kr. 11.999,-

Som ovst. m/2 paneler. Strøm til hele sommeren.

2 paneler (2x1,65m). Nr. 1370. Normalpris: 12.999,-

SPAR 1000,-

Solpakke 1.7KWh/2400W

kr. 17.999,-

Til kaffemaskine, støvsuger, microbølgeovn & alt i solpakke 800Wh. Strøm til hele sommeren.

2x 255-255W paneler (2x1,65m), 220V/2400W, 4,8kWh batterilager. Backup-indgang til ekstern 220V kilde. Nr. 1492. Normalpris: 20.449,-

SPAR 2450,-

Alle anlæg er komplette med udførlig dansk monteringsvejledning. Husk også at købe monteringsbeslag afhængig af tagtypen (200-600 kr. pr. panel). Viste batterikabinet er tilbehør (Kr. 469,-). Priser er inkl. moms og uden montering.

Vi er danmarks førende indenfor batterianlæg!
Læs mere på vivaenergi.dk/fritidshus

Viva Energi

Anelystparken 43B | 8381 Tilst
Tlf. 70 22 70 40 | www.vivaenergi.dk

OFFICIELLE FLAGDAGE 2016

25. dec Juledag

På Danmarks-Samfundets hjemmeside
www.danmarks-samfundet.dk finder du
retningslinjerne for brugen af Dannebrog.

SEND ET PAR ORD

Har jeres forening jubilæum?
Har et af jeres medlemmer jubi-
læum? Er der noget, I gerne vil
fortælle andre kolonister om?

Så send et par ord pr. post til
Kolonihaveforbundet, Frederiks-
sundsvej 304 A, 2700 Brønshøj
eller på e-mail: info@kolonihave.dk.
500-600 anslag i alt er fint.

Red.

STORT UDVALG!

I BRUGTE:

staldøre med termoruder
terrassedøre
dobbelt terrassedøre
yderdøre
indvendige døre
termovinduer
glaspartier
energitermoruder
nye og brugte
radiatorer

Vi foretager også reparationer,
montering af døre, vinduer, terras-
ser og udestuer. Endvidere udfører
vi havearbejde, træfældning
og flisearbejde m.m.

Herluf Christensen

Herstedøstergade 25
2620 Albertslund

Tlf. 2442 3860

hcgennybyg@mail.dk

Åbent alle dage efter aftale
– også weekend og aften

KOMMENDE NUMRE AF HAVEBLADET 2017

Blad Udkommer

Nr. 1	Uge 9
Nr. 2	Uge 18
Nr. 3	Uge 27
Nr. 4	Uge 35
Nr. 5	Uge 48

Kolonihaveforbundets hjemmeside

På Kolonihaveforbundets hjem-
meside, www.kolonihave.dk,
finder du mange oplysninger
om kolonihavelivet. Du har også
mulighed for at finde mange af
de artikler, der har været bragt
i Havebladet ved at gå ind på
Plantehjørnet.

Red.

GANLØSE Fritidsbyg Aps

Kolonihavehuse & sommerhuse

Råhus opstillet:	Indv. materialer til færdiggørelse:	Råhus, indv. materialer og montering:
12,0 m ² kr. 53.200	kr. 11.500	kr. 74.600
20,0 m ² kr. 77.300	kr. 17.000	kr. 107.900
28,0 m ² kr. 99.800	kr. 36.400	kr. 160.400
31,5 m ² kr. 113.600	kr. 37.400	kr. 175.800
36,0 m ² kr. 119.800	kr. 40.400	kr. 189.500
40,0 m ² kr. 126.900	kr. 43.800	kr. 202.200
40,5 m ² kr. 126.900	kr. 40.800	kr. 199.200
45,0 m ² kr. 139.700	kr. 46.400	kr. 221.900
57,0 m ² kr. 171.800	kr. 54.600	kr. 276.000
6,0 m ² skur kr. 21.400		
9,9 m ² kr. 27.400		

Alle priser er incl. 25% moms.

Alle modeller kan laves med loft til kip, hems.

Nøglefærdige huse, indhent tilbud.

Vinduer og døre med termoglas lavenergi

Tag: Gitterspær 15°. B6 eternit, sort.

100 mm mineraluld.

3/4x4" profilbrædder, plastfolie.

Væg: 2x4" tømmer. Vindpap.

1x5" profilbrædder, trykimprægneret.

100 mm mineraluld.

3/4x4" profilbrædder, plastfolie.

Gulv: 2x5" tømmer. 100 mm mineraluld.

Vindpap. 22 mm spånplade.

Mellem kl. 17-18

Tlf. 4818-3753

Biltelefon 4020-3753

Korskær 4, Ganløse, 3660 Stenløse

www.ganlosefritidsbyg.dk

Besøg vore prøvehuse i Ganløse

På adressen:

Måløvvej 99 – Ganløse

Kørevejledning: Se Krak kort side 114

Vi giver også gerne tilbud
ud fra egne tegninger

Der er flere gode grunde til at vælge et hus fra
GANLØSE FritidsByg:

- NYHED! Punktfundament er med i prisen
- Gulvstrøer er overfladebeh., 5x5" 2x5"
- Indskud er trykimprægneret
- Stolpekonstruktion 4x4" 2x4"
- Udvendig beklædning: 1x5" profilbrædder, trykimprægneret
- Alle vinduer er oplukkelige, DVK-mærket
- 100 mm isolering i HELE huset, mere efter ønske
- Vinduer og døre kan flyttes efter deres ønske – vi bygger gerne efter Deres tegning
- Indvendig beklædning: 3/4x4" profilbrædder, indv. kvinta og plastfolie indv. fyldningsdøre
- Gulvbrædder eller klikgulv til merpris af 175,00 kr. per m².
- 44 års erfaring med kolonihavehuse og sommerhuse
- NYHED! Vinduer og døre med termoglas/fabriksmalet
- Merpris for ekstra isolering i sommerhuse

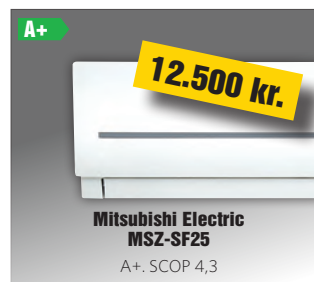
NYHED: Nu også Sibirisk lærk mod merpris

Vi kommer ikke på Fyn og i Jylland

Stærke TILBUD PÅ VARMEPUMPER

Alle priser er inkl. montering – klar til brug!

Vi hjælper gerne med at søge energitilskud

**BESTIL NU PÅ
TLF. 70 26 70 16**

DANSK-VARME ApS
www.danskvarme.dk

SolarMagic er markedets bedste og billigste luftsolfangersystem, hvilket er dokumenteret i den eneste helt uvildige test af luftsolfangersystemer i Danmark.

Den bedste gave du kan gi dig selv og dit havehus.

Særligt tilbud kun til kolonihavebladets læsere.

1 stk. SolarMagic model M40wall, som vist på billedet Nu til 1.950,- før 2.500,- Spar 550,-

(Passer til et hus på op til 50m². Leveringsomkostninger 200,- kan kun bestilles ved tlf. henvendelse på 60231200, da prisen er forbeholdt kolonihavebladets læsere)

SolarMagic, Kammersgårdsvej 36, 7760 Hurup
Tlf. 6023 1200 - kontakt@solarmagic.dk
www.solarmagic.dk

kb fritidshuse.dk
Snedker og Tømrerfirma Kim Bengtsson ApS

Rengevej 11 • 4660 Store Heddinge • tlf. 20 33 48 78
mail: info@kbritidshuse.dk • www.kbritidshuse.dk

Bjælkehytter i flot kvalitet

Indretning helt efter dine ønsker og behov.

Udføres i 50, 70 eller 92 mm bjælker.

Fra ca.
1.700 kr./m²
inkl. moms og levering

For mere information ring til Birkedalhuset
på tlf.: 24 20 60 09 eller se mere på www.birkedalhuset.dk

Vivara Naturprodukter

Hos Vivara Naturprodukter finder du kvalitets & miljøvenlige naturprodukter til havens dyr (fugle, egern, pindsvin, m.fl.) Bestil også et GRATIS katalog på tlf. 33 31 33 26 eller www.vivara.dk • Gratis fragt ved køb fra 500 kr. Ved køb under 500 kr. er fragten 50 kr. • Alle tilbud gælder til og med 28. februar 2017

129,-

BESTSELLERPAKKEN

Bestsellerhuset 'Jupiter' med tag af skifer, samt 1kg Fedtpiller med insekter. Trådnettet gør at der hænger rigtig mange fugle på huset samtidigt 21 x 18,5 x 20,5 cm

98132 Kun kr. 129,-

112,-

BLOKPAKKEN

Omfatter foderhuset "Moldau" inkl. fire forskellige foderblokke a 300g: Original, med frø og kerner, med insekter og med bær.

98058 Kun kr. 112,-

85,-

REDEKASSE BONAIRE

Denne smukke og stilrene redekasse er ideel til små mejser. Hænger smukt på gavlen eller på 1 - 2 af havens træer. Rengøring af redekassen: Åbnes uden brug af værktøj

90535 Kun kr. 85,-

Hjælp fuglene gennem vinteren med disse fantastiske tilbud!

SMØRPAKKEN DUBLIN + 2 GLAS
Omfatter holderen Dublin, samt to glas jordnøddesmør a 330g. • 98319 kr. 75,-

**JORDNØDDESMØR
MED MELORME 330 G**
10191 kr. 20,- • Fra 4 stk. kr. 16,- / stk.
Fra 10 stk. kr. 12,- / stk.

GOURMETBLANDING
12057 1 kg kr. 39,- • 12058 2,5 kg kr. 85,-
12059 5 kg kr. 155,- • 12060 10 kg kr. 275,-
Fra og med to sække a 10 kg kr. 245,-/sæk

FODERHUS HUDSON
93020 36 x 26 x 24 cm kr. 200,-